

Pallas–Yllästunturin kansallispuiston ilmastoviisas matkailusuunnitelma

Kuva: Rami Valonen

ISBN 978-952-377-163-5 (pdf)

Asianro MH 2302/2026

Metsähallitus, Helsinki, 2026

<https://www.metsa.fi/projekti/clap/>

Kansikuva: Rami Valonen

Kirjoittajat:

Heidi Lumijärvi, Heidi Siira

Kuva: Heikki Sulander

Sisältö

Mikä on matkailusuunnitelma?

Matkailusuunnitelmalla kohti kestävämpää kansallispuiston matkailukäyttöä

Pallas–Yllästunturin kansallispuisto

Monipuolinen retkikohde

Suojelemisen arvoinen

Suomen suosituin

Kävijäprofiili ja kävijöiden motiivit

Vetovoima on monen tekijän summa

Käytön ohjaus keskeistä suojeluarvojen säilymiselle

Matkailun ohjaus valtion mailla on yhteistyötä

Kestävää suunnittelua

Matkailu ja kestävyysshaasteet

Matkailua kansallispuiston kupeessa

Kestävyiden uhat Pallas–Yllästunturin kansallispuistossa

Punaisenhiekan rantapenkki vetäytyy

Tunturikangas toipuu hitaasti

Pienestä polusta kuluneeksi uraksi

Huolehditaan yhdessä turvallisuudesta

Katse tulevaisuuteen

Tunturi-Lapin matkailu muutoksessa

Tunturi-Lapin matkailun tulevaisuuden näkymiä 20

Pallas–Yllästunturin kansallispuiston ilmastotulevaisuudet 21

Lyhenevät talvet, pitenevät kesät 22

Ilmastonmuutoksen vaikutus maisemaan ja vierailuajankohtaan 24

Ilmastonmuutoksen vaikutus reitteihin ja rakenteisiin 25

Pallas–Yllästunturin kansallispuiston luontomatkailuskenaariot 26

Sulan maan ajan luontomatkailuskenaariot 2050 Pallas–Yllästunturin kansallispuistossa 27

Lumisen ajan luontomatkailuskenaariot 2050 Pallas–Yllästunturin kansallispuistossa 28

Tavoitetila ja sopeutumissuunnitelma 29

Luontomatkailun tavoitetila 2050 29

Pallas–Yllästunturin kansallispuiston ilmastoviisaan matkailusuunnitelman sopeutumissuunnitelma 30

Yhteistyö 32

Matkailupalvelut suojelu- ja retkeilyalueilla 32

Matkailutoiminta suojelualueiden ulkopuolisilla valtion mailla 33

Kalastusmatkailu valtion vesillä 34

Viestintä rakentaa mielikuvaa matkasta 35

Sukella syvemmälle tietolähteisiin 36

Matkailusuunnitelman työstäminen 37

Matkailusuunnitelmalla kohti kestävämpää kansallispuiston matkailukäyttöä

Matkailusuunnitelma on suojelualueen matkailukäyttöä ohjaava suunnitelma, jonka päämääränä on suojelualueen kestävä käytön varmistaminen yhteistyössä matkailutoimijoiden kanssa. Matkailusuunnitelma täydentää osaltaan alueen hoito- ja käyttösuunnitelmaa.

Matkailusuunnitelmassa huomioidaan alueen suojeluarvot, retkeily- ja matkailupalvelut sekä toimintaympäristö. Ensimmäistä kertaa mukaan on otettu vahvasti myös ilmastonmuutoksen mukanaan tuomat haasteet ja muutokset sekä tulevaisuusajattelu. Ennakointimenetelmiä soveltaen on yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa määritelty luontomatkailun tavoitetila vuoteen 2025 ja siihen tähtäävä sopeutumissuunnitelma.

Matkailusuunnitelma on tarkoitettu kaikille kansallispuistossa ja sen ympärillä olevilla matkailualueilla toimiville matkailutoimijoille (yritykset, alueorganisaatiot, kunnat, reittistöistä vastaavat tahot jne.) sekä Metsähallituksen eri vastualueille.

Tutustu Pallas-Yllästunturin kansallispuiston edelliseen (2019) matkailusuunnitelmaan (pdf 3,1 Mt) (julkaisut.metsa.fi).

Matkailusuunnitelman tavoitteena on muodostaa yhteinen näkemys kestävästä matkailusta suojelualueella. Sen avulla suojelualueita hyödyntävät matkailutoimijat halutaan sitouttaa kestäväan matkailuun.

Kuva: Rami Valonen

Pallas–Yllästunturin kansallispuisto

Pallas–Yllästunturin kansallispuisto on laaja ja luonnonkauneudestaan tunnettu tunturialue, jossa maisemat avautuvat pehmeäpiirteisten tunturien, taigametsien ja kirkkaiden järvien ylle.

Alueen sadan kilometrin mittainen tunturiketju luo ainutlaatuisen pohjoisen tunnelman, jossa voi hengittää maailman puhtainta ilmaa ja ihastella kansallismaisemaa.

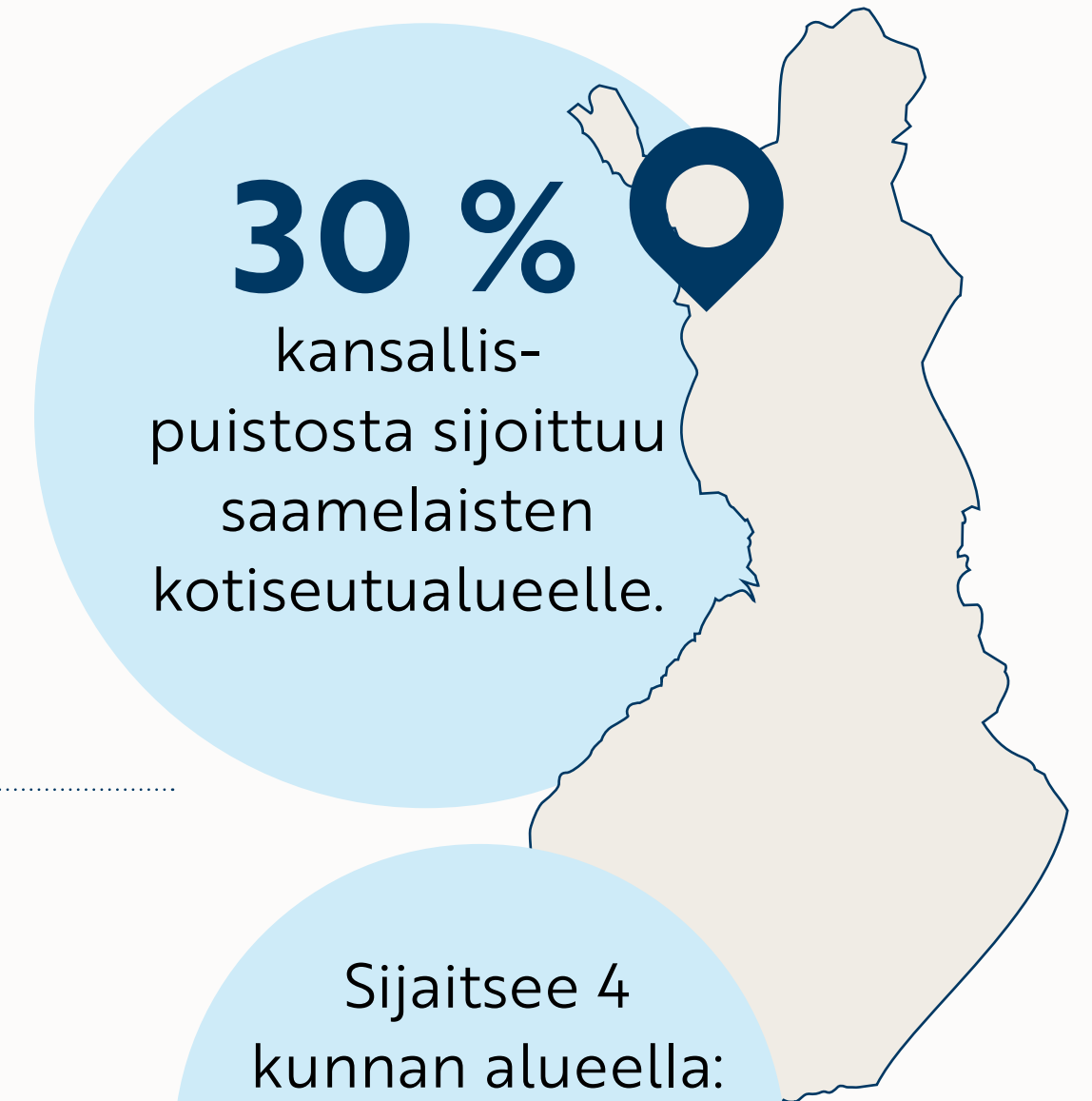
Tutustu Pallas–Yllästunturin kansallispuiston [www-sivuihin](#)

Kansallispuiston korkein huippu, Taivaskero **809 m**

Suomen kolmanneksi suurin, **1 023 km²**

30 % kansallispuistosta sijoittuu saamelaisten kotiseutualueelle.

100 km pitkä tunturijono

500 km kesäreittejä

Sijaitsee 4 kunnan alueella:
Enontekiö, Kittilä, Kolari, Muonio

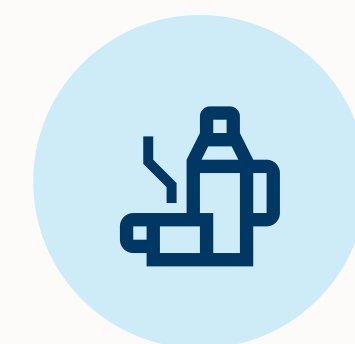
Perustettu
1938*

Suomen suosituin!

Noin **600 000** käyntiä vuodessa

110
kpl

yhteistyösopimuksia matkailuyritysten kanssa

Yli 45 taukopaikkaa

300 + 100 km latuja ja talvipolkuja

Luontokeskukset

Yllästunturin luontokeskus Kellokas

Pallastunturin lähtöportti

Tunturi-Lapin luontokeskus

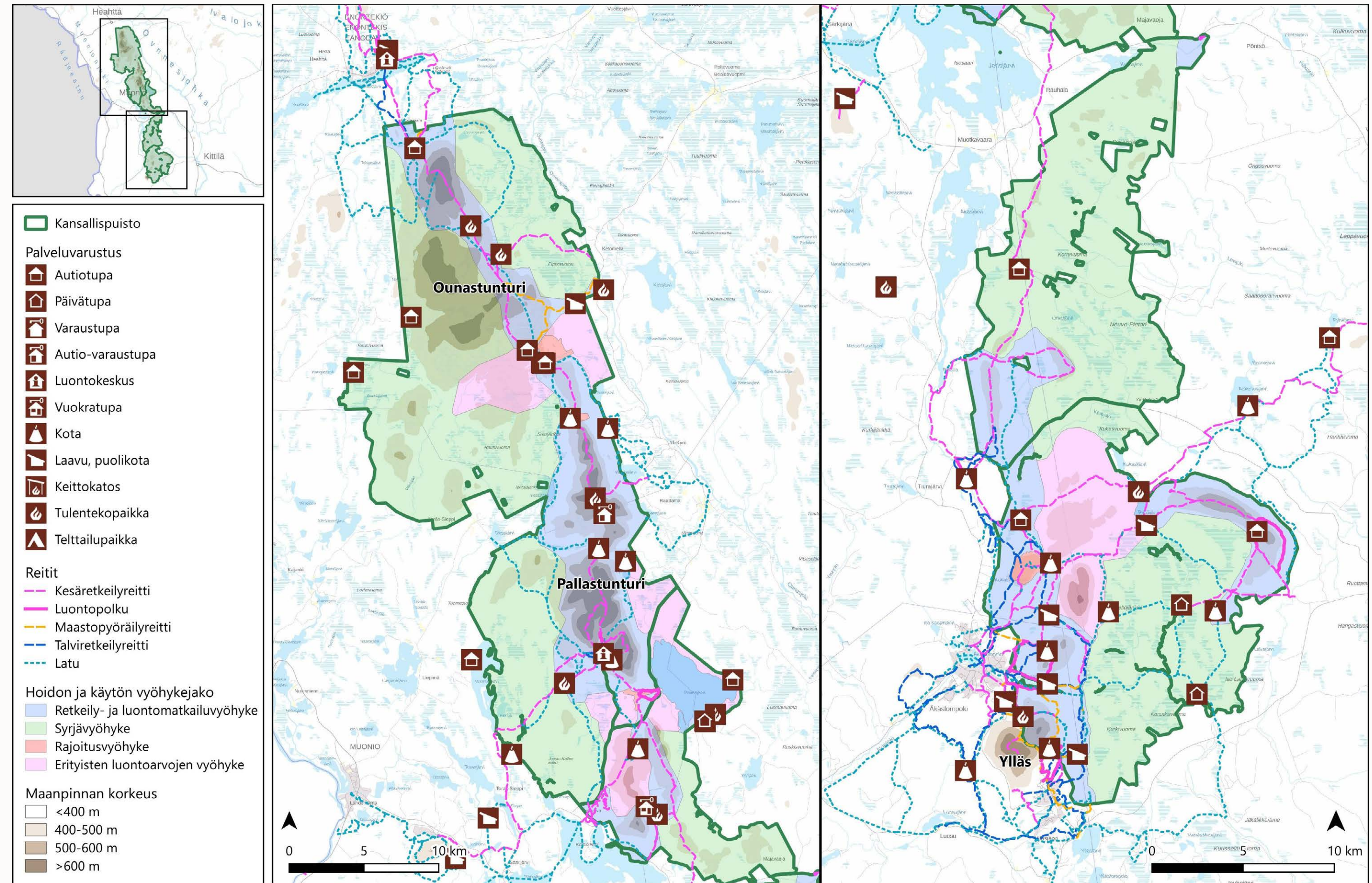
*Pallas-Ounastunturin kansallispuisto lakkautettiin vuoden 2004 lopussa ja alue liitettiin uuteen Pallas-Yllästunturin kansallispuistoon 2005.

Monipuolinen retkikohde

Puiston retkeilyreitistö houkuttelee kävijöitä kaikkina vuodenaikoina harrastamaan ja nauttimaan luonnosta. Valittavana on kymmenittäin eritasoisia päiväretkiä kävelyyn, pyöräilyyn ja maastohiihtoon. Ikoninen Hetta-Pallas, Suomen ensimmäinen merkkity vaellusreitti, halkoo Ounastuntureita. Taukopaikkoja on reitistä riippuen eväiden syömiseen tai yöpymiseen.

Kansallispuisto jaetaan vyöhykkeisiin suojelu-, hoito- ja käyttötavoitteiden mukaan. Vyöhykkeillä pyritään turvaamaan alueen kestävä käyttö, joka tarkoittaa mahdollisimman suurta luonnontilaisuuden säilymistä, eri käyttömuotojen yhteensovittamista, tutkimuskäyttöä ja ihmisten toiminnasta aiheutuvien haittojen minimoimista pitkällä aikavälillä.

Retkeily- ja luontomatkailuvyöhyke rajautuu vilkkaimmassa käytössä olevien kesä- ja talvireittien mukaisesti.

Vyöhykejako näkyy retkikohteen kartalla Luontoon -palvelussa. Tarkemmat tiedot vyöhykejaosta löytyvät järjestyssäännöstä Ohjeet ja säännöt -osiosta.

Suojelemisen arvoinen

Pallas–Yllästunturin kansallispuistoa halkoo lähes **100 km pitkä tunturiketju**, jäänne muinaisesta poimuvuoristosta. Valtakunnallista maisema-arvoa korostaa **Pallastunturien maiseman** valitseminen yhdeksi **Suomen kansallismaisemista**.

Kansallispuisto sisältää kaksi merkittävää EU:n luontodirektiivien perusteella suojeltua **Natura 2000 -aluetta: Pallas–Ounastunturi** ja **Ylläs–Aakenus**. Kansallispuiston laajuus tekee siitä yhden Suomen suurimmista suojelualuekokonaisuuksista, mikä mahdollistaa ekologisesti eheän tunturi–metsä–suonetjun säilymisen.

Kansallispuisto on luontoarvoiltaan kansainvälisestikin erittäin merkittävä. **Monimuotoinen luonto** koostuu tunturi-paljakoista ja -koivikoista, pohjoisboreaalisesta havumetsästä, aapasoista sekä rehevistä puronvarsilehdoista ja kuusi-koista.

Kansallispuiston keskellä Sammaltunturissa **mitataan maailman puhtainta ilmaa**. Pallas Super Site -tutkimusasema on osa kansainvälistä ilmanlaadun mittausverkostoa.

Poronhoito on pitkäaikainen ja elävä osa kulttuuriperintöä ja sen perinteiset rakenteet sekä laidunalueet näkyvät kansallispuistossa.

Saamelaiskulttuuri näkyy puistossa on mm. pyhinä paikkoja sekä vanhoja pyyntikuoppina ja luonnonnittyjen käyttöalueina.

Luonnonrauha on merkittävä virkistyskäytöllinen arvo ihmisten hyvinvoinnin näkökulmasta.

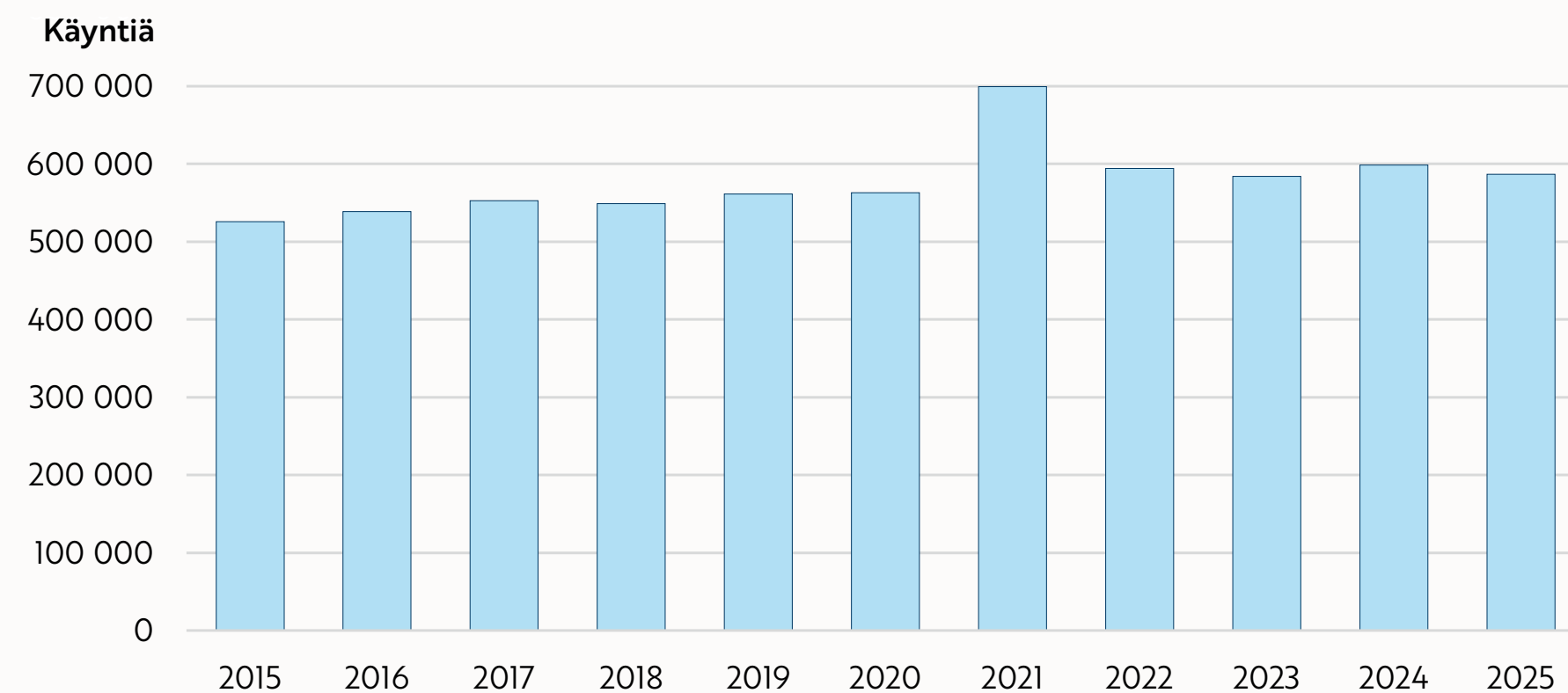
Kuva: Rami Valonen

Suomen suosituin

Käyntimäärillä mitattuna Pallas–Yllästunturin kansallispuisto on vuodesta toiseen Suomen suosituin. Suosiota selittää hyvä saavutettavuus junalla, lentokoneella ja autolla, helppo pääsy tunturien huipuille, kattava reitti- ja taukopaikkaverkosto, maisemat sekä matkailualueen kattavat palvelut. Käynneistä noin 2/3 kohdistuu Ylläs–Aakenuksen alueelle ja 1/3 Pallas–Ounastuntureiden alueelle.

[Tutustu Metsähallituksen Käyntimääräpalveluun \(metsa.fi\)](https://metsa.fi)

Kansallispuiston käyntimäärät 2015–2025

4h–72h

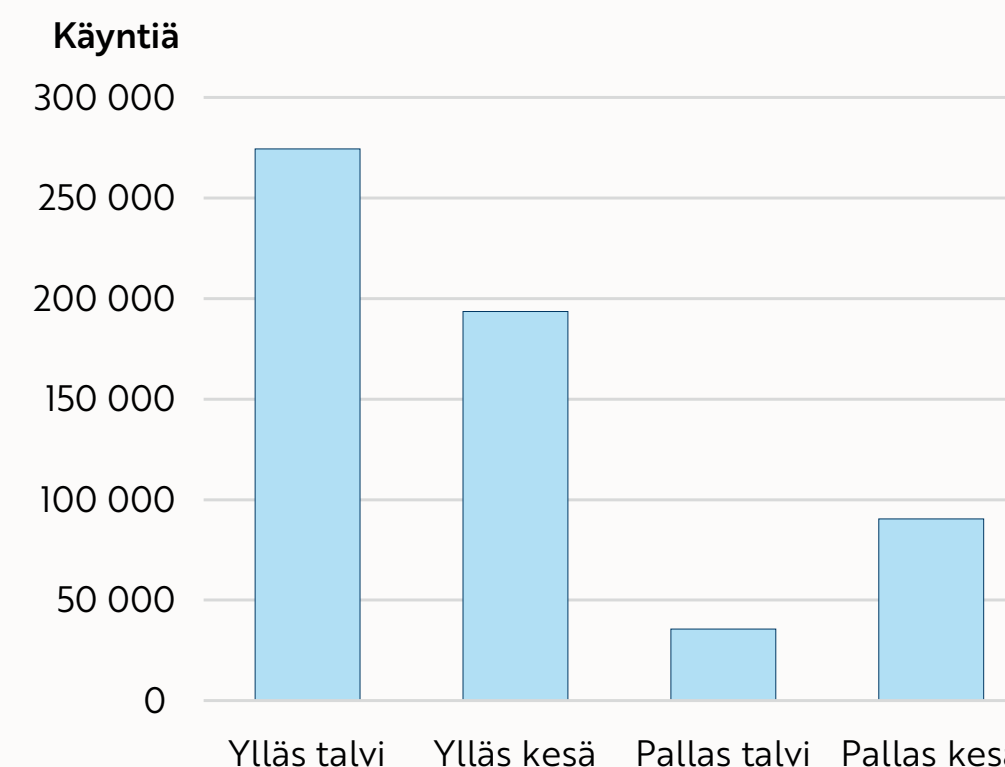
Päiväkävijät viettävät puistossa keskimäärin neljä tuntia, **yöpyjät** kolme vuorokautta.

85 %

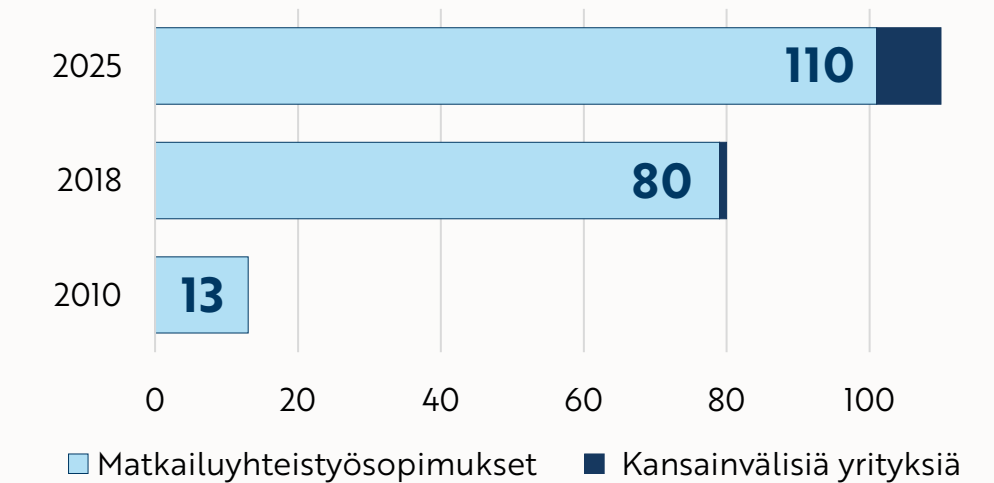
Kävijöistä **päiväretkeilijöitä** on **85 %** ja puistossa **yöpyjiä 15 %**.

Käyntimäärät v. 2022

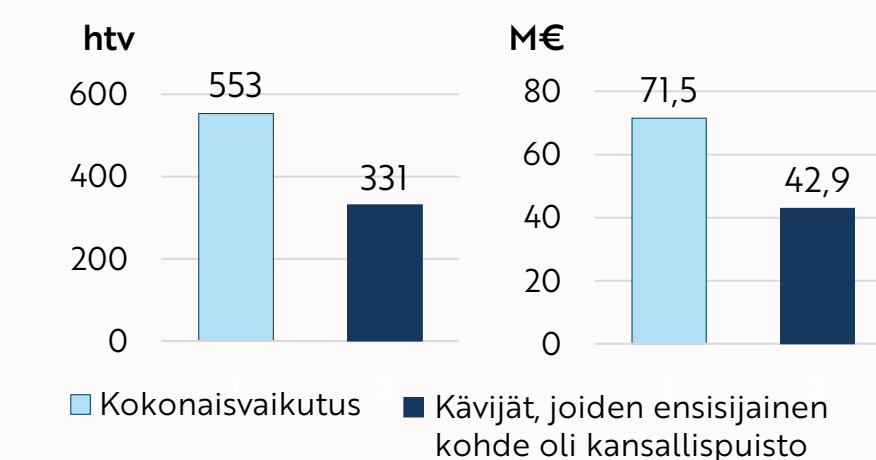

Matkailuyhteistyösopimukset

Pallas–Yllästunturin kansallispuisto on ykkönen myös matkailun yhteistyösopimusten määrässä mitattuna. Yhteistyöyritykset hyödyntävät kansallispuistoa viestinnässä tai järjestämällä esimerkiksi opastettuja retkiä. Kansallispuistossa järjestetään vuosittain myös useita isoja urheilutapahtumia.

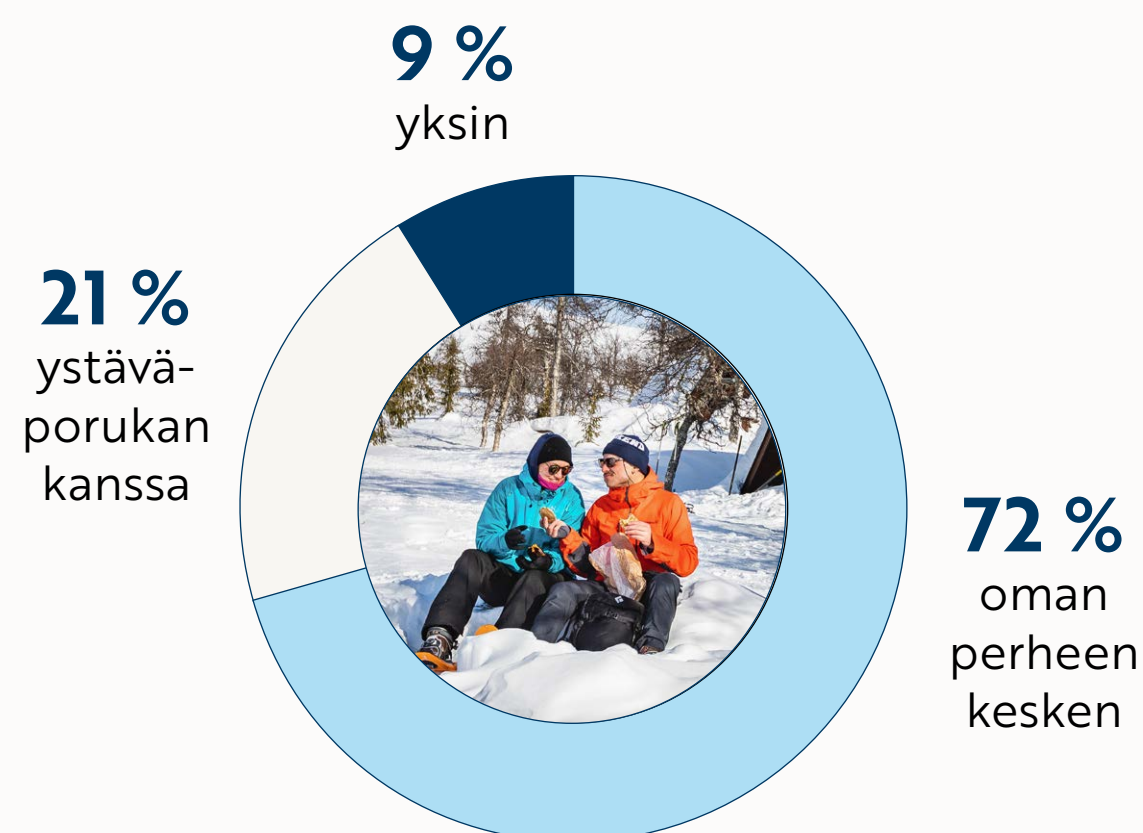
Paikallistalousvaikutukset

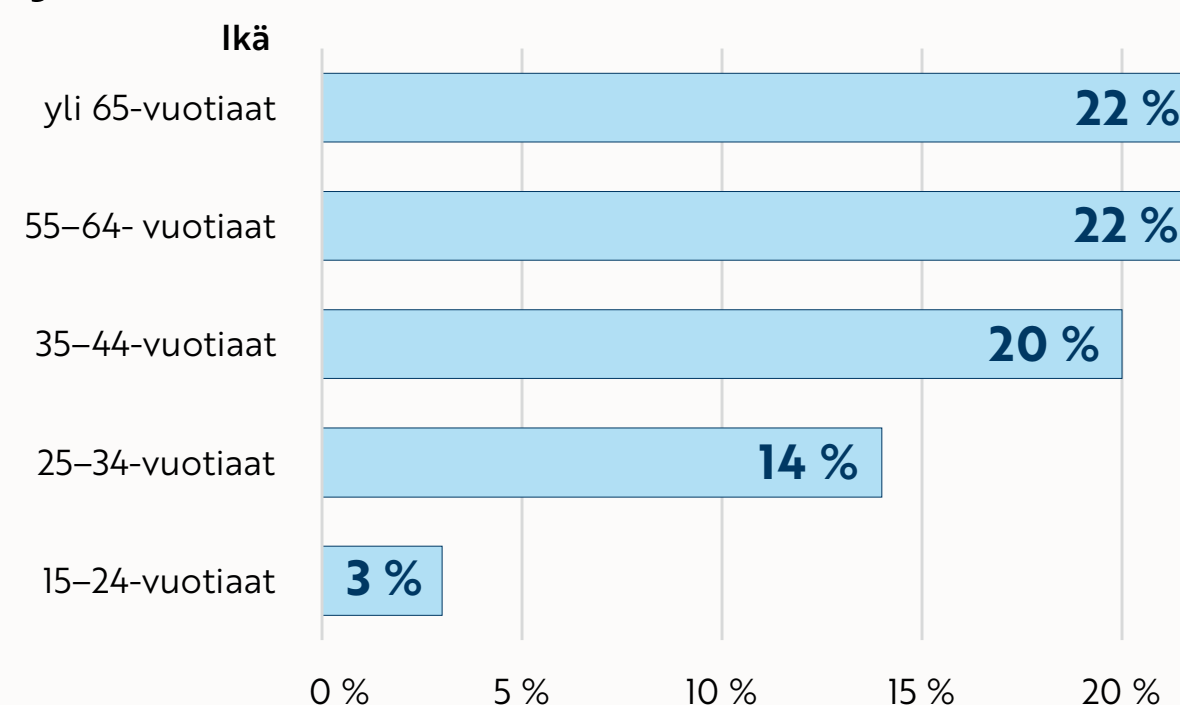
Vuonna 2024 matkailun kokonaistulovaikutus oli **71,5 M€**. Tästä **42,9 M€** tuli kävijöiltä, joiden ainoa tai ensisijainen kohde oli kansallispuisto. Vastaavat luvut työllisyysvaikutusten osalta olivat **553 htv** ja **331 htv**.

Kävijäprofiili ja kävijöiden motiivit

Kävijöistä saapuu puistoon

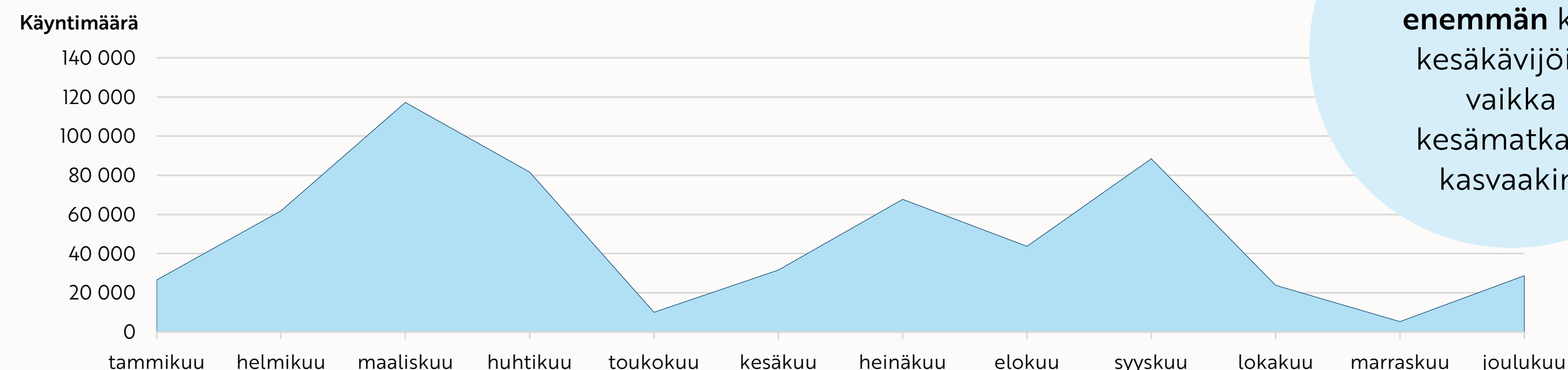

Ikäjakauma

Puiston eteläosien kävijät ovat keskimäärin hieman puiston pohjoisosien kävijöitä vanhempia

Pallas–Yllästunturin kansallispuiston käyntimäärän kuukausittainen jakautuminen v. 2025

82 %

Kävijöistä **82 %** on käynyt puistossa aiemmin. Ensikertalaisten määrä on **18 %**.

Tärkeimmät motiivit käynnille:

Maisemien ja luonnon kokeminen

Rentoutuminen ja henkinen hyvinvointi

Liikunta ja harrastaminen luonnossa

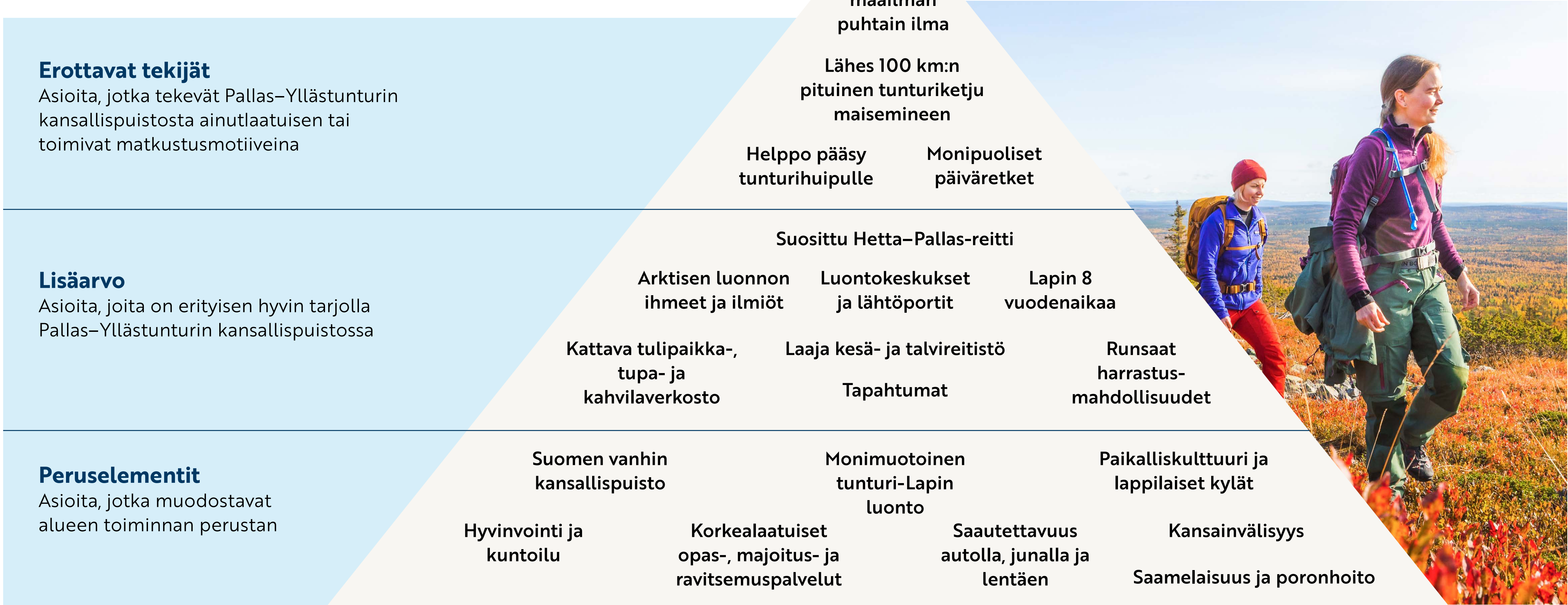
Suosittummat liikkeitä:

Talvella: maastohiihto, kävely, lumikenkäily, talvipyöräily, vapaalasku

Kesällä: patikointi, melonta, pyöräily (jonka suosio on viime vuosina kasvanut valtavasti!)

Talvikävijöitä on noin kaksi kertaa enemmän kuin kesäkävijöitä, vaikka kesämatkailu kasvaakin.

Vetovoima on monen tekijän summa

Käytön ohjaus keskeistä suojeluarvojen säilymiselle

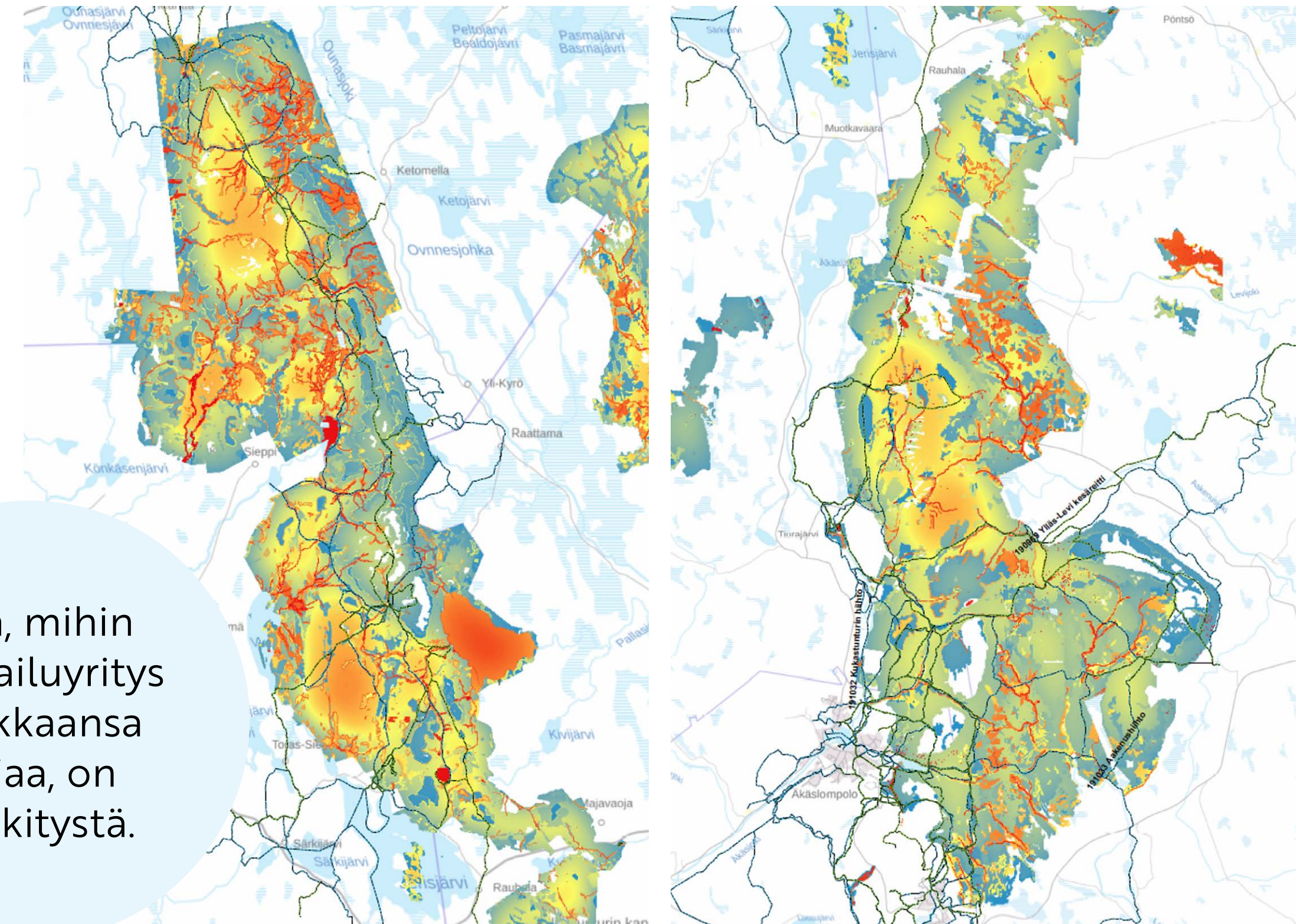
Suojeluarvojen ja luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen on kansallispuistojen tärkein tehtävä. Toisaalta puistojen tehtävänä on myös luoda ihmisille mahdollisuuksia nauttia ja oppia luonnosta retkeilemällä. Näiden kahden tavoitteen yhteensovittaminen vaatii puistojen hallinnoijalta suunnitelmallista käytön ohjausta ja kävijöiltä ymmärrystä alueen järjestyssäännön noudattamisen tärkeydestä. Lisäksi tulee huomioida, että kansallispuiston alueella toimii neljä eri paliskuntaa eli poronhoitoaluetta.

Ohjatut reitit ja muut rakenteet on suunniteltu suojelemaan herkimpiä luonto- ja kulttuuriarvoja, joita kävijän saattaa olla mahdotonta itse tunnistaa. Vaikka siis omatoiminen liikkuminen on sallittua lähes koko kansallispuiston alueella, vastuullisinta on pysyä ohjatuilla reiteillä.

Matkailun kasvupaine luo tarpeen suunnata kävijävirtoja myös suojelualueen ulkopuolelle, jotta kuormitus jakautuu kestävästi.

Kestävän matkailun toteutuminen on lopulta eri toimijoiden – Metsähallituksen, alueen matkailutoimijoiden ja paikallisyhteisöjen – yhteistyön tulos.

Sillä, mihin matkailuyritys asiakkaansa ohjaa, on merkitystä.

Korvaamattomuusanalyysi osoittaa, mitkä alueet ovat valtakunnallisesti tarkasteltuina luontoarvojen ja monimuotoisuuden säilymisen kannalta kriittisimpiä. Se auttaa kohdistamaan käytön ohjausta ja retkeilyn rakenteita niin, että kaikkein arvokkaimmat luontoarvot säilyvät.

Mitä punaisempi väritys kartalla on, sitä korvaamattomia lajeja ja luontotyyppisiä alueita esiintyy. Analyysi ei tällaisenaan kuitenkaan vielä ota kantaa siihen, kuinka häiriöherkkiä ko. arvot ovat.

Matkailun ohjaus valtion mailla on yhteistyötä

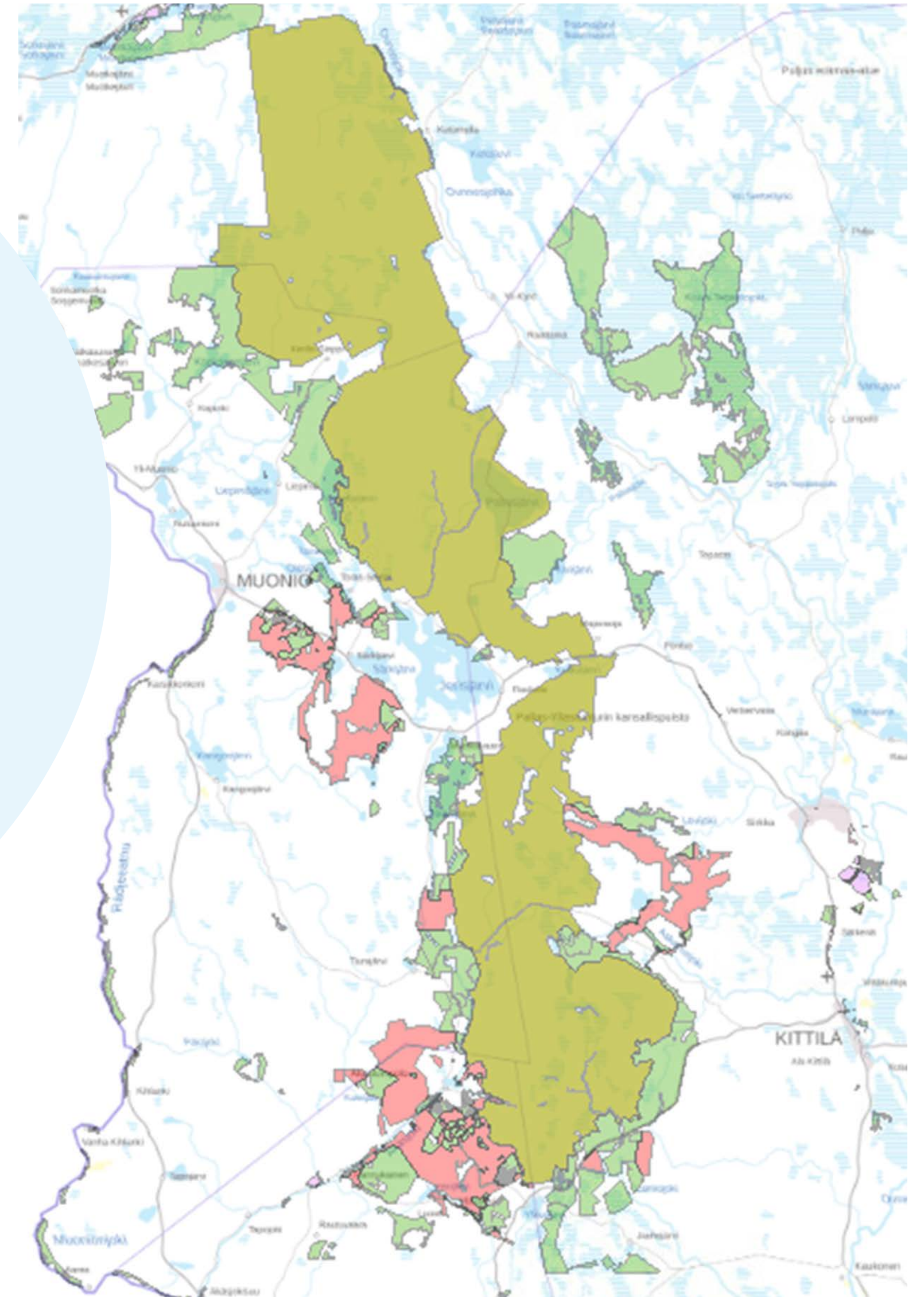
Metsähallituksen maankäyttöluokat kuvaavat valtion maiden suojelu- ja käyttöprofiilia. Niitä käytetään ohjaamaan maankäyttöpäätöksiä liittyen Metsähallituksen toimialoihin (mm. metsätalous, luonnonsuojelu, virkistys- ja matkailukäyttö).

Kuntien rooli on rakentaa kaavoituksella rajapinta matkailukeskusten ja kansallispuiston välille. Metsähallitus voi tehdä kaavoitusaloitteita valtion maiden osalta, mutta kunta lopulta päättää mitä toimintoja sen alueille sijoittuu.

Yhteistyö maankäytön suunnittelussa mahdollistaa kansallispuistoon tukeutuvan matkailun hallitun ja kestävän kasvun.

Valtion monikäyttömetsissä on Metsähallituksen omalla päätöksellä perustettuja virkistysmetsiä, joihin on rakennettu merkittyjä reittejä ja tulipaikkoja. Virkistysmetsät ovat ensisijaisesti virkistystarkoituksiin varattuja, usein maisemallisesti erikoisia alueita, joilla on virkistys- tai suojeluarvoja ja joiden hoidossa otetaan korostetusti huomioon virkistyskäyttöä tukevien luonnonpiirteiden säilyminen.

- Kansallispuisto
- Virkistysmetsä
- Virkistysalue
- Metsätalousalue, erityisiä ulkoiluarvoja

Kestävää suunnittelua

Pallas-Yllästunturin kansallispuisto on perustettu, jotta tunturiluonto, vanhat metsät ja arvokkaat suot säilyisivät tuleville sukupolville. Tarkoituksena on suojella alueen luonnon monimuotoisuutta sekä maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti merkittäviä tunturialueita. Lisäksi kansallispuisto tarjoaa ihmisille mahdollisuuden retkeilyyn ja luontokokemuksiin kestäväällä tavalla.

Pitkän aikavälin kestävyysajattelu ja ilmastonmuutoksen hillintä ovat ensisijaisen tärkeitä, jotta alueen suojeluarvot ja perustamistarkoitus eivät vaarannu. Alueen elinvoima on pohjimmiltaan riippuvainen luonnosta..

Vähähiilinen kansallispuisto

Pallas-Yllästunturin kansallispuiston ja kuuden yhteistyöyrityksen hiilijalanjälki laskettiin Tobe Low Carbon -hankkeessa 2020. Hankkeessa luotiin pitkän aikavälin toimenpidesuunnitelmat hiilijalanjäljen

pienentämiseksi ja ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi.

Kansallispuiston päästöt muodostuivat laskentahetkellä pääosin rakennusten energiantuotannosta (öljylämmitys). Ne olivat yhteensä 139,4 tCO₂e ilman biogeenisiä päästöjä. Taukopaikoilla puunpoltosta syntyvät biogeeniset päästöt olivat laskelmien mukaan 287,4 tCO₂e.

Öljylämmityksen vaihto maalämpöön ja aurinkoenergiaan Pallasjärven huoltotu-

Matkailun hiilijalanjälki on noin 8 % koko maailman hiilijalanjäljestä. Onko hiilijalanjäljen pienentämisen vastuu matkailijoilla vai matkakohteilla?

kikohdassa pienensi suoria kasvihuonekaasupäästöjä 104 tCO₂e. Luopuminen Pallaksen luontokeskuksen ostetusta öljylämmityksestä vähensi epäsuoria kasvihuonekaasupäästöjä 10,4 tCO₂e.

Kirjoitushetkellä kansallispuiston arvioitu hiilijalanjälki on 25 tCO₂e. Päästöt syntyvät pääsääntöisesti huoltoajasta (polttopuut, käymäläjäte ja sekajäte). Biogeenisten päästöjen ei arvioida muuttuneen.

Käyttöön mitoitettuja kestäviä retkikohteita myös tulevaisuudessa

Ylläs-Aakenuksen alueella tarjotaan jatkossakin matkailukustan läheisyyteen painottuvia monipuolisia päiväretkipalveluja. Reitti- ja taukopaikkavalikoima huomiodaan erilaiset liikumistavat ja ympärivuotisuus. Pallastuntureiden alueella retkeilypalveluilla tullaan tukemaan päiväretkeilyä ja vaeltamista.

Matkailua kansallispuiston kupeessa

Pallas–Yllästunturin alue on yksi Suomen vanhimmista matkailukohteista. Matkailu alueen kylissä alkoi jo 1930-luvulla, kun Ylläksen, Levin ja Pallaksen tunturimaisemat houkuttelivat retkeilijöitä ja luontoharrastajia.

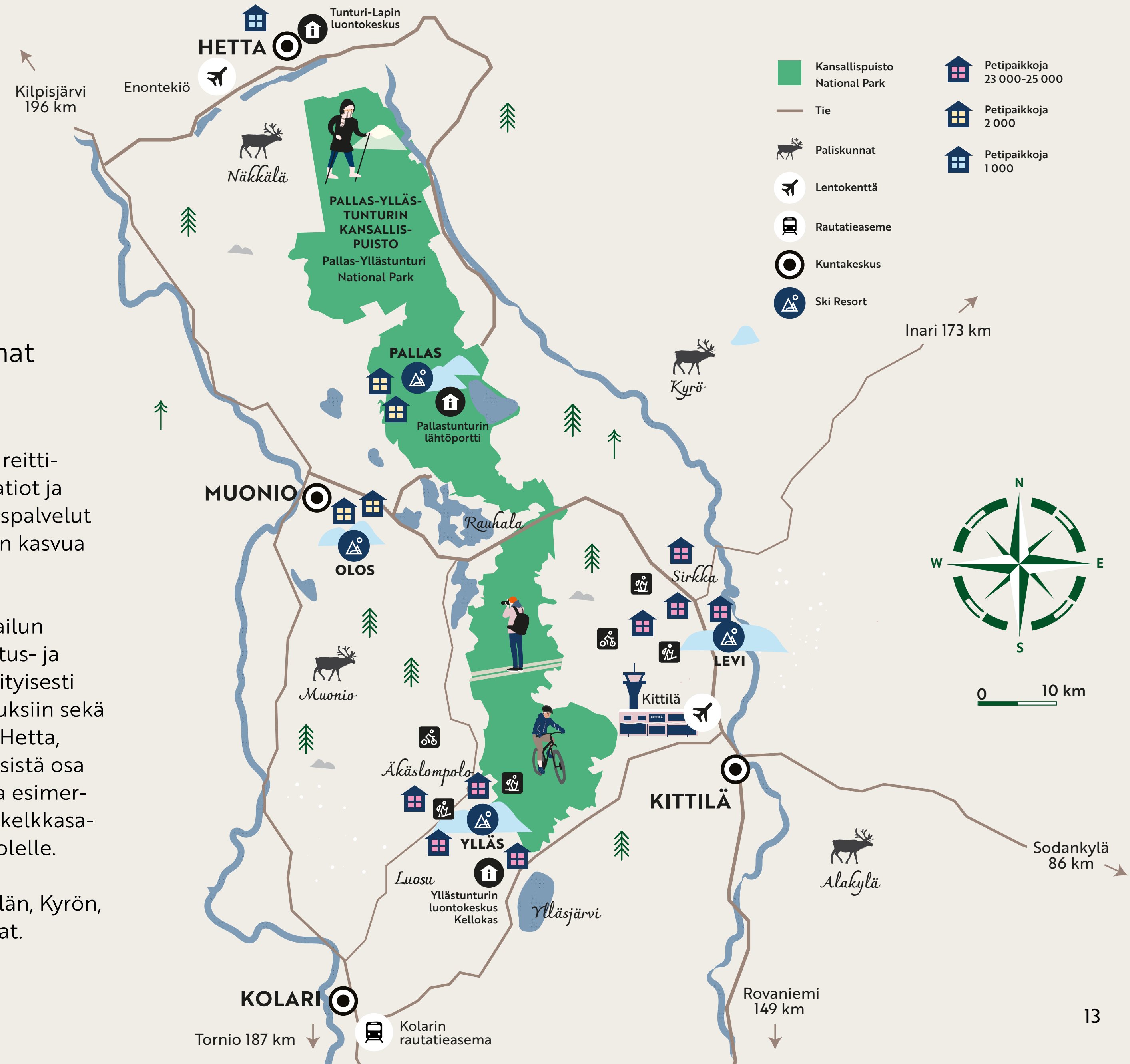
Vuonna 1938 perustettiin Pallas–Ounas-tunturin kansallispuisto, jolloin myös alkuperäinen, sodassa tuhoutunut Pallas-hotelli valmistui vahvistaen alueen asemaa matkailukeskuksena. 1960-luvulla alkanut kehitys laskettelon vetonaulana on jatkunut aina näihin päiviin asti. Vuonna 2024 **Tunturi-Lapin alueella (pois lukien Kilpisjärvi) oli noin miljoona rekisteröityä yöpymistä, joista kotimaisia oli 42 % ja ulkomaisia 58 %**. Kittilässä, Kolarissa, Muoniossa ja Enontekiön Hetassa on noin 50 000 vuodepaikkaa.

Nykyinen matkailun toimijakenttä rakentuu useista eri tahoista. Metsähallitus hallinnoi kansallispuistoa ja vastaa sen palveluista ja kesäreiteistä. Talvireiteistä

huolehtivat kunnat tai kuntien reitti-yhtiöt. Matkailun alueorganisaatiot ja kuntien elinkeino- ja kehittämispalvelut tukevat monin tavoin matkailun kasvua ja näkyvyyttä.

Alueella on useita satoja matkailun parissa toimivia yrityksiä. Majoitus- ja ravintolapalvelut keskittyvät erityisesti Ylläksen ja Levin matkailukeskuksiin sekä kyliin (Äkäslompola, Ylläsjärvi, Hetta, Muonio). Ohjelmapalveluyrityksistä osa toimii kansallispuistossa, mutta esimerkiksi koiravaljakko- ja moottorikelkkasafarit sijoittuvat puiston ulkopuolelle.

Lisäksi alueella toimivat Näkkälän, Kyrön, Muonion ja Alakylän paliskunnat.

Kestävyyden uhat Pallas–Yllästunturin kansallispuistossa

Hallitsematon matkailun ja virkistyskäytön kasvu

Klikkaa kunkin uhan
väkästä avataksesi
lisätietoa.

**Paikallisten elinolojen
heikkeneminen**

**Huoltotarpeen
lisääntyminen**

Maaston kuluminen

**Kävijäryhmien
väliset konfliktit**

Ruuhkaisuus

**Vastuuttoman matkailu-
markkinoinnin ja ohjelma-
palvelutoiminnan kasvu**

**Eläimiä häiritsevä liikkuminen
reittien ulkopuolla**

**Massatapahtumien
luontovaikutukset**

**Liikkumistapojen ja
välineiden kehitys**

Esimerkki käyntimäärien kasvun aiheuttamista kestävyshaasteista

Punaisenhiekan rantapenkka vetäytyy

Punainenhiekan on maisemallinen luonnonranta Pallasjärven etelärannalla. Pieneltä pysäköinti-alueelta on rannan tuntumassa sijaitsevalla päivätuvalle 300 m pitkä esteetön reitti.

Pidetään Punaisesta-hiekasta huolta – yhdessä.

Kuva: Heikki Sulander

Sosiaalisen median siivittämänä Punaisenhiekan käyntimäärät ovat kasvaneet voimakkaasti. Reilusta 15 000 käynnistä sulan maan aikaan ajoittuu n. 90 %.

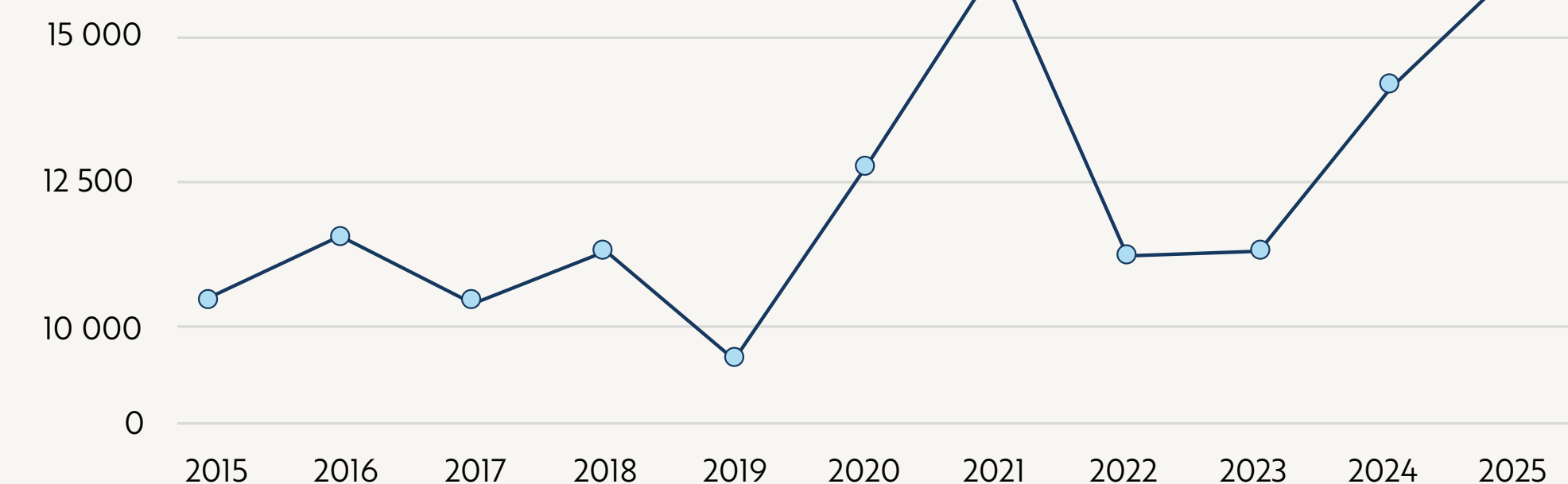
Syrjävyöhykkeen ulkopuolella kansallispuistossa saa leiriytyä vain tupien ja tulentekopaikkojen välittömässä läheisyydessä. Luvaton telttailu rantatörmällä on aiheuttanut kasvillisuuden kulumisen sekä rantatörmän eroosion ja vetäytymisen. Myös sosiaalinen kestävyys on kärsinyt. Saadun palautteen

pohjalta paikalliset kokevat menettäneensä paikan matkailulle.

Luontoarvojen heikentyminen velvoittaa suojelualueen hoitajaa toimimaan tilanteen korjaamiseksi. Kesällä 2022 rantapenkan suojaksi rakennettiin aita, telttailupaikat osoitettiin erikseen ja opastetauluja pystytettiin useaan kohtaan ohjaamaan kävijöitä. Kulumista seurataan.

Punaisenhiekan käyntimäärät

Käyntiä

Esimerkki käyntimäärien kasvun aiheuttamista kestävyysaasteista

Tunturikangas toipuu hitaasti

Kukastunturi on upeiden maisemien ja kestäväidyn reitin vuoksi kävijöiden suosiossa. Huipulle pääsee verrattain helposti, lähtöpaikasta ja kulutavasta riippuen. Sähköpyöräilyn kasvun myötä Kukastunturista on tullut yhä useammalle saavutettavissa oleva retkikohde.

Reitin kestäväointi ohjaa kävijät pysymään reitillä ja suojelee herkkää luontoa. Ongelmaksi on kuitenkin muodostunut tunturin laella maisemia ihastelevien kävijöiden liikkuminen tunturikankaalla, jonka kasvillisuus ei kestä kulutusta.

Luontoarvojen heikentyminen velvoittaa suojelualueen hoitajaa toimimaan tilanteen korjaamiseksi. Parhaillaan päivi-

Suojellaan tunturikankaita yhdessä – liikutaan vain merkityillä reiteillä.

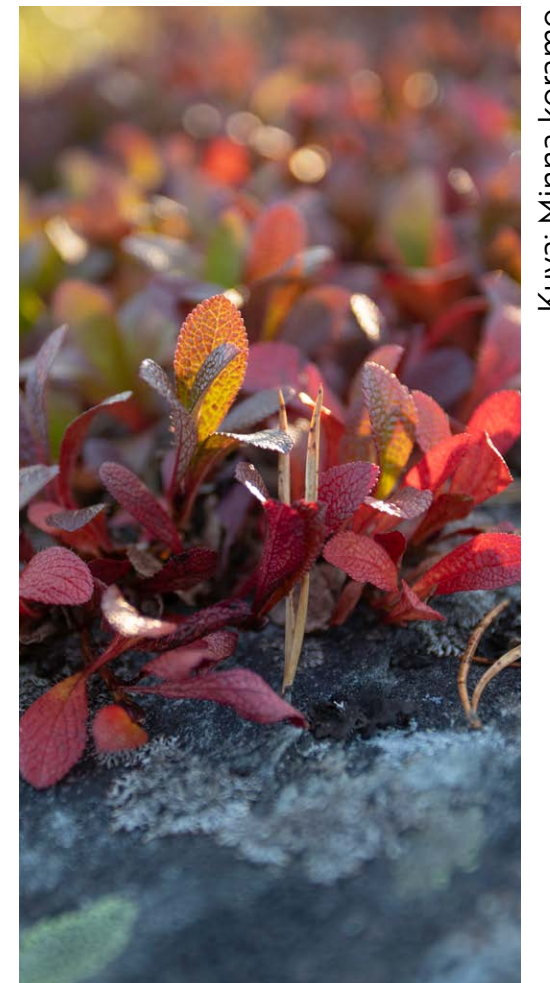
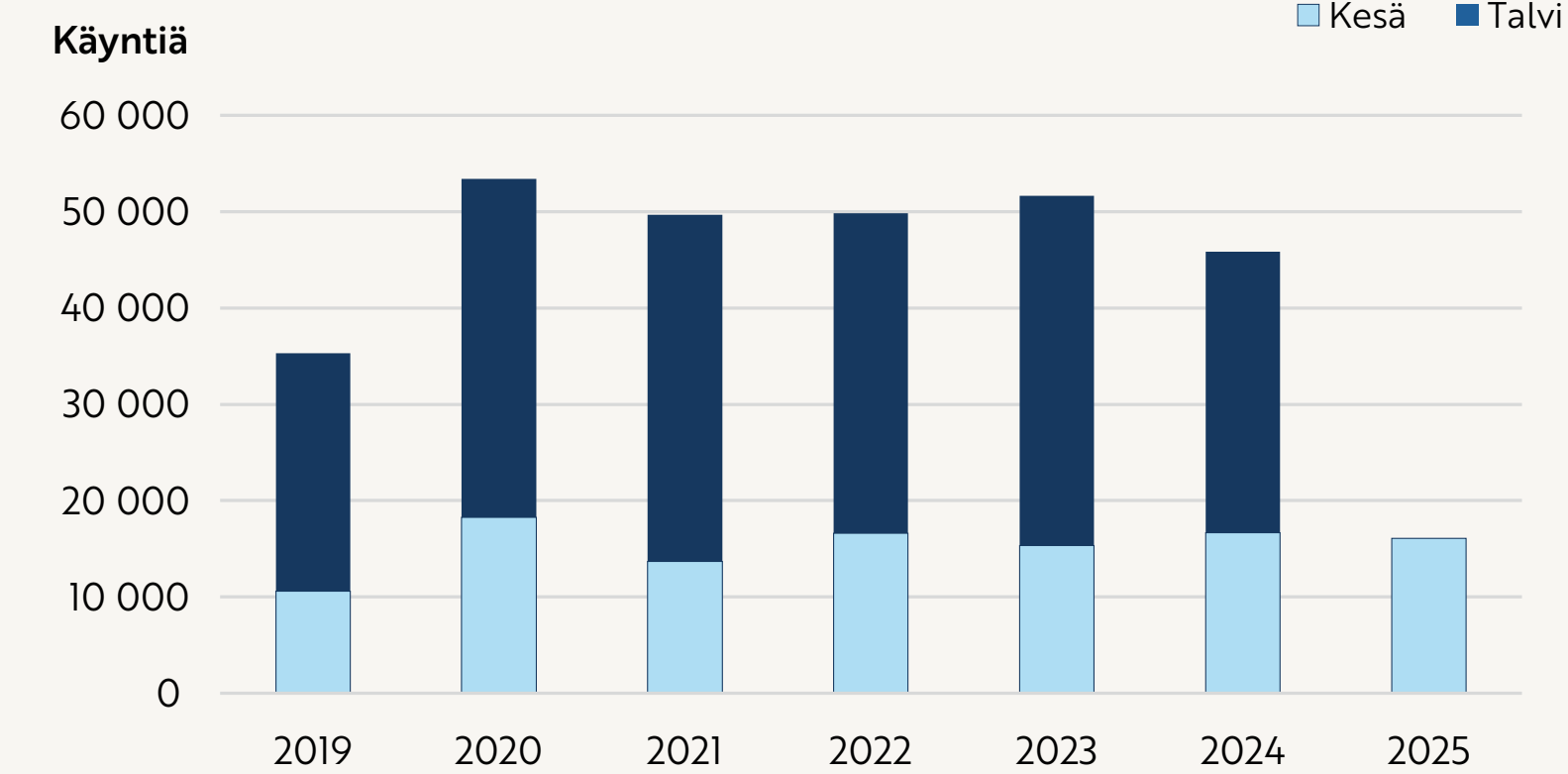
tettävässä hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetään rajoitusvyöhykkeen perustamista Kukastunturin päälle, jolloin liikkuminen reitin ulkopuolella on sulan maan aikaan kiellettyä.

Kuvaamiselle osoitettaisiin erillinen paikka.

Kuva: Rami Valonen

Kukastunturin käyntimäärät

Kuva: Minna koramo

Esimerkki käyntimäärien kasvun aiheuttamista kestävyysaasteista

Pienestä polusta kuluneeksi uraksi

Keimiötunturi sijaitsee kansallispuiston keskivaiheilla Jerisjärven ja Keimiöjärven välissä. Tunturin päällä on vanha Lapin ja lannan rajapyykki (1700-luvun puolivälistä alkaen), joka on suojeltu muinaismuistolaila. Keimiötunturista aukeavat hienot maisemat houkuttelevat patikoijia. Vaikka huipulle ei mene virallista reittiä, on sinne kiivetty jo vuosikymmeniä.

Polku on selkeä ja maasto kulunutta. Retkeilijät ovat myös kasanneet kiviä rajapyykin päälle, vaikka kivien kasaaminen muinaisjäännöskohteen päälle on kielletty muinaismuistolain, ja kansallispuiston järjestyssäännönkin, nojalla.

Kellostapuli, yksi Yllästuntureihin kuuluvista keroista, on muotonsa puolesta hyvin erottuva ja tunnistettava. Ylläksen

matkailukeskuksen läheisyydessä sijaitsevan Kellostapulin kiviset rinteet ovat jyrkät, mutta sen päälle pääsee helposti loivempaa reittiä ympäri vuoden. Virallista reittiä Kellostapulin päälle ei mene, mutta sen juurelle on kulunut maastosta selkeästi erottuvat polut, jotka houkuttelevat aina vain lisää kulkijoita.

Kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmassa reagoidaan heikentyneisiin luontoarvoihin. Parhaillaan päivitetävässä suunnitelmassa esitetään Keimiötunturiin ja Kellostapulin päälle kulkevien reittien rakentamista ja virallistamista, jotta luvattomia polkuja ei syntyisi lisää ja luonnon kulumisen minimoitaisiin.

Pysytään poluilla eikä kasata kiviä – annetaan tunturien olla omannäköisiään.

Kuva: Rami Valonen

Huolehditaan yhdessä turvallisuudesta

Matkailun aiheuttamien pelastustehtävien määrä Lapin pelastuslaitokselle on nousujohteinen ja kasvun odetaan jatkuvan matkailijamäärien kasvun myötä. Tilastojen valossa Pallas-Yllästunturin kansallispuistoon kohdistuvat tehtävät painottuvat talvelle ja hiihtolomaviikoille kevääseen, mutta joitain tehtäviä on myös sulan maan aikaan.

Pelastuslaitoksen tehtävät ovat maastopelastustehtäviä, joissa henkilö noudetaan pelastuslaitoksen kalustolla maastosta ensihoidon tarkastettavaksi tai kuljetettavaksi eteenpäin hoitoon. Ensitietojen perusteella hiihtäessä, pyöräillessä tai kävellessä kaatunut potilas on loukannut raajansa siten, ettei oman arvionsa mukaan ole pystynyt jatkamaan matkaa. Useimmat loukkaantumiset ovat kuitenkin lieviä ja kyyti autolle tai pysäköintialueelle on riittänyt.

Lapin pelastuslaitos painottaa keliolosuhteiden huomioimista ja omatoimisen varautumisen tärkeyttä – lyhyilläkin retkillä. Avun saanti maastoon kestää ja yksittäiset pelastustehtävät kuormittavat paikallista pelastustointia siten, että henkilöstöä ei välttämättä riitä päällekkäiselle tehtävälle.

Ilmastomuutos lisäänee pelastustehtävien määrää sään ääri-ilmiöiden, kuten lämpöaaltojen ja rankkasateiden,

sekä maastopalojen ja lumivyöryjen lisääntyessä.

Turvallisuuden näkökulmasta avainasemassa ovat ennakointi sekä viestintä ohjeista ja säännöistä.

Matkailijoiden turvallisuusesite ja animaatio on saatavilla usealla kielellä Lapin pelastuslaitoksen sivuilta (pelastustoimi.fi)

Onko minulla tai asiakkaillani tarvittavat tiedot, taidot ja varusteet retkelle sekä ymmärrys olosuhteista? Onko turvallisuussuunnitelmani ajan tasalla?

Tunturi-Lapin matkailu muutoksessa

Muutosvoimailmiöt ovat yhteiskunnan tai sitä laajemman tason ilmiöitä, jotka suuntaavat päätöksentekoa ja valintoja, mutta jotka eivät välttämättä jatku tulevaisuudessa samassa mielessä kuin trendit ja megatrendit.

Muutosvoimat (Driving forces) - TOPI
(tulevaisuus.fi)

Matkailusuunnitelman sidosryhmätilaisuuksissa tunnistettuja, Tunturi-Lapin matkailuun vaikuttavia muutoksia.

Tunturi-Lapin matkailun tulevaisuuden näkymiä

Suuria investointeja ja uusia resortteja

Enontekiön (Hetta), Kittilän, Kolarin ja Muonion yleiskaavoissa on varaus noin 40 000 lisävuodepaikalle. Alla olevat esimerkit sisältyvät lukuun:

- Sport Resort Ylläs -projekti on Lapin suurin matkailuinvestointi (arvo 500–600 M€). Se sisältää kaksi uutta hotelia (yhteensä yli 300 huonetta), luksusvilloja, kylpylä- ja hyvinvointipalveluja, golfkentän sekä laajan aktiviteettitarjonnan. Hankkeen myötä vuodepaikkakapasiteetti kasvaa jopa 10 000 paikalla (+80 %) ja rinnekapasiteetti 60 %.
- Pallas-hotellin laajennus: Historiallinen hotelli saa merkittävän 10 000 m² uudisosan, jonka myötä vuodepaikkojen määrä kasvaa 130:stä jopa 320 paikkaan.

Matkailijavirtojen kasvua ympäri vuoden

Lapin matkailu jatkaa kasvuaan. Kasvu tulee erityisesti kansainvälisiltä markkinoilta. Vuonna 2024 Lapin maakunnassa tilastoitiin 5,4 miljoonaa yöpymistä.

Kesämatkailun painoarvo kasvaa talvikauden lyhentymisen ja ympärivuotisuuden edistämisen myötä.

Aina vain saavutettavampi

Lentoyhteydet ja lentojen määrät Lapin lentoasemille tulevat yhä kasvamaan. Matkustajamäärien voidaan ennustaa nousevan 2,2–2,8 miljoonaan matkustajaan vuoteen 2030 mennessä (v. 2025 1,9 milj.). Lentoja tulee lisää myös talvisesongin ulkopuolelle.

Matkustajajunaliikenne Tornion ja Haaparannan välillä

alkaa 2026. Yhteys mahdollistaa junaliikenteen Euroopasta Lappiin.

Pitkän aikavälin suunnitelmissa on ns. arktinen raideyhteys, joka mahdollistaisi Kolari–Kittilä–Sodankylä–Rovaniemi-raideyhteyden sekä mahdollisuuden raideyhteyden kehittämiseksi Pajala–Kiiruna -välille ja edelleen Narvikiin.

Maankäytön paineita

Vilkas rakentaminen (sekä loma- että vakituiset asunnot) jatkunee matkailukeskusten läheisyydessä.

Ylläksen osayleiskaavan uudistaminen ja Iso-Ylläksen keskusalueen asemakaava mahdollistavat merkittävän matkailuinvestointien kasvun. Samalla alueella on vireillä tuulivoimaosayleiskaava ja Hannukaisen kaivosohjelma, jotka lisäävät maankäytön yhteensovittamisen tarvetta.

Mistä tunnistaa, että kestävä kasvun raja ollaan saavuttamassa?

Tunturi-Lapin matkailu kasvaa ja monipuolistuu, ja vaikutukset näkyvät myös Pallas-Yllästunturin kansallispuistossa. Miten huolehdimme siitä, että luonto ja kansallispuiston arvot säilyvät kasvun mukana?

Pallastunturin matkailukeskuksen asemakaava on valmistelussa.

Monipuolisempia aktiviteetteja

Talviaktiviteettien rinnalle kehitetään lumiriippumattomia elämyksiä. Esimerkiksi Ylläksen matkailukeskus on nimenyt tavoitteekseen nousta Suomen johtavaksi ympärivuotiseksi maastopyöräilykohteeksi.

Pallas–Yllästunturin kansallispuiston ilmastotulevaisuudet

Ilmastomuutos vaikuttaa väistämättä kansallispuiston luontoon ja palveluihin haastaen niiden suojelua ja ylläpitoa.

Ilmastotulevaisuuksien avulla on mahdollista tarkastella ilmastoriskejä ja arvioida niiden vaikutusta luonnolle sekä reiteille ja rakenteille. Ilmastomuutos muuttaa myös suunnittelutyötä. Muutokseen varautuminen taas parantaa organisaation selviytymiskykyä.

Pallas–Yllästunturin kansallispuistolle on tuotettu **kaksi toisistaan poikkeavaa ilmastotulevaisuutta**. Molemmat ovat mahdollisia tulevaisuuden ilmaston kehityspolkuja, mutta lämpötilan ja sademäärän ennustettu kehitys poikkeaa selvästi toisistaan.

Bioilmastollisten muuttujien havaintotietoa sekä ennusteita ja muutoksen suuntaa voi tarkastella oheisesta taulukosta. Koko raportin löydät Metsähallituksen julkaisuista: **Pohjoisten luonnonsuojelualueiden ilmastotulevaisuudet** (julkaisut.metsa.fi)

Bioilmastollinen muuttuja:

Kuvaa olosuhteita, jotka ovat erityisen relevantteja biologisille ja ekologisille prosesseille.

Tulevaisuus 1:

Kuiva ja vuosisadan loppua kohti hitaanlaisesti lämpenevä tulevaisuus.

Tulevaisuus 2:

Kosteanlämmen ja leutotalvinen, vuosisadan loppua kohti nopeasti lämpenevä tulevaisuus.

1991-2020		2041-2070				2071-2100			
Bioilmastollinen muuttuja	Havainnot	Ilmasto-tulevaisuus 1		Ilmasto-tulevaisuus 2		Ilmasto-tulevaisuus 1		Ilmasto-tulevaisuus 2	
Lumensyvyys yli 20 cm (päivien lkm per talvi)	174	-29 ↓	-16 % ↓	-32 ↓	-18 % ↓	-45 ↓	-26 % ↓	-54 ↓	-31 % ↓
Lumensyvyys pysyvästi yli 20 cm (alkupvm)	18.11.	+20 ➡	8.12.	+26 ➡	14.12.	+39 ➡	27.12.	+32 ➡	20.12.
Termisen talven alkupäivämäärä	15.10.	+6 ➡	21.10.	+16 ➡	1.11.	+14 ➡	29.10.	+25 ➡	9.11.
Joulu-helmikuun nollanohitus-päivät (lkm)	7	3 ⬆	45 % ⬆	13 ⬆	201 % ⬆	10 ⬆	148 % ⬆	19 ⬆	294 % ⬆
Termisen kasvukauden alkupäivämäärä	23.5.	-8 ⬅	15.5.	-12 ⬅	11.5.	-14 ⬅	9.5.	-26 ⬅	27.4.
Kasvukauden lämpösumma (astepäivää)	721	251 ⬆	35 % ⬆	301 ⬆	42 % ⬆	394 ⬆	55 % ⬆	555 ⬆	77 % ⬆
10 päivän kuivuusjaksot (päivien lkm)	11	-2 ↓	-21 % ↓	-4 ↓	-34 % ↓	0 ↓	-1 % ↓	-5 ↓	-43 % ↓
Vuoden sademäärä (mm)	583	-16 ↓	-3 % ↓	-11 ↓	-2 % ↓	-41 ↓	-7 % ↓	36 ⬆	6 % ⬆
Touko-lokakuun sademäärä (mm)	359	16 ⬆	4 % ⬆	25 ⬆	7 % ⬆	-18 ⬆	-5 % ⬆	40 ⬆	11 % ⬆

Lyhenevät talvet, pitenevät kesät

Pohjoisten luonnonsuojelualueiden ilmastotulevaisuudet -raportti osoittaa laaja-alaisia muutoksia Pallas-Yllästunturin kansallispuiston tulevaisuuden bioilmastossa. Olosuhteiden vuosien välinen vaihtelu kasvaa ja jo vuosille 2041–2070 odotetaan muutoksia (verrattuna vuosien 1991–2020 keskiarvoon).

Lumipeitteinen aika lyhenee noin kuukaudella.

Pysyvä yli 20 cm lumipeite tulee myöhemmin, jopa vuodenvaihteen jälkeen tai myöhäisimmillään helmikuussa.

Termisen talven alku (vuorokauden keskilämpötila alle 0 astetta) myöhästyy 1–2 viikolla.

Kuivuuspäivät ja kuivat vuodet vähenevät.

Joulu-helmikuun nollanylityspäivät lisääntyvät tai jopa tuplaantuvat.

Vuoden sademäärän muutokset ovat maltillisia.

Kasvukausi aikaistuu 1–2 viikolla, pitenee ja kasvuolosuhteet paranevat. "Kesä" pitenee.

Pohdi, miten muutokset vaikuttavat yrityksesi tai toimialaasi?

Ilmastonmuutoksen vaikutuksia luonnolle

**Tunturien
metsittyminen**

**Vedet lämpenevät ja
rehevöityvät**

**Maaperän muutokset ja
eroosion lisääntyminen**

**Lumipeitteen viipymä ja
koostumus muuttuu**

**Luontotyyppien
katoaminen**

**Arktisten lajien
elinolosuhteet heikentyvät
ja eteläiset lajit syrjäyttävät
paikalliset lajit**

**Uusien tuholaislajien
saapuminen**

Ilmastonmuutoksen vaikutus maisemaan ja vierailuajankohtaan

Maisemat ovat yksi tärkeimmistä syistä vierailla Pallas-Yllästunturin kansallispuistossa. Ilmaston muuttuessa myös maisema muuttuu hiljalleen. Muutokset luonnossa ja lumessa vaikuttavat maisemaan eniten. Vierailuajankohtiin liittyvät muutokset voivat tapahtua nopeastikin esimerkiksi erilaisten matkailutrendien siivittämänä.

Ilmastonmuutoksen vaikutusta maisemaan ja vierailuajankohtaan tarkasteltiin Metsähallituksen Luontopalvelujen asiantuntijoiden voimin.

Ilmaston- muutoksen vaikutus reitteihin ja rakenteisiin

Reitit ja rakenteet ovat olennainen osa kansallispuiston palveluita ja retkeilykokemusta. Ilmastonmuutoksen vaikutusta reitteihin ja rakenteisiin tarkasteltiin Metsähallituksen Luontopalvelujen asiantuntijoiden voimin Yhdysvaltojen kansallispuistopalveluiden kehittämisen **vastusta–hyväksy–ohjaa-työkalun** (nps.gov) avulla. Työkalu auttaa tekemään perusteltuja, tietoon perustuvia päätöksiä ja strategisia valintoja.

Matkailusuunnitelmassa työkalua pilotoidaan ensimmäistä kertaa, eikä työkalun tuloksiin pohjautuvia sopeutumisstrategioita ole suunnitelman julkaisuhetkellä vielä viety toteutukseen. Ilmastonmuutoksen vaikutusta reitteihin ja rakenteisiin tarkasteltiin Metsähallituksen Luontopalvelujen asiantuntijoiden voimin.

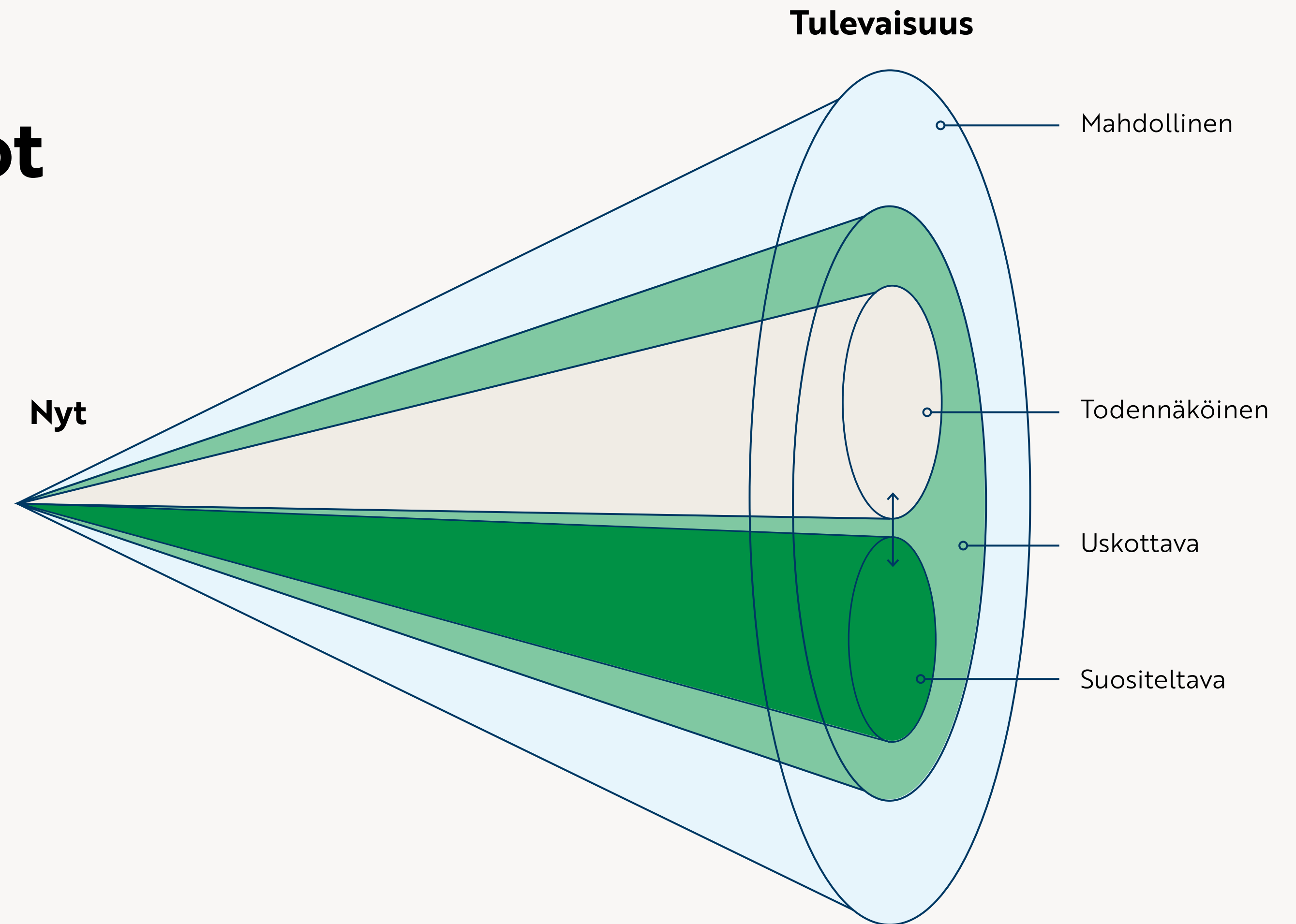
Tarkastelu- kohde	Ilmastonmuutoksen vaikutus reitteihin ja rakenteisiin	Sopeutumis- tapa:	Tulevaisuuden tila (2025-2050):	Toimenpiteet sopeutumiseen:
Pallas–Ylläs- tunturin kansallis- puiston palvelut; reitit ja rakenteet	• Lisääntynyt sadanta haperruttaa kaikkia rakennusmateriaaleja ja kuluminen lisääntyy. • Sorastetut reitit kuluvat ja lisääntyneen sadannan myötä tulee valumauria. • Ilmankosteuden lisääntyminen lyhentää peruskorjaamisen sykliä. • Lumikuorma lisääntyy ja uhkaa riippusiltoja, kattoja jne. • Lumipeitteen määrä vaikuttaa reittien linjauksiin. • Lyhenevä lumipeitteinen aika lyhentää huoltokautta. Tarve esim. polttopuun varastoinnille kasvaa, varastotilaa tarvitaan enemmän, myös biojätteelle. • Pienvesistöjen myöhästynyt jäätyminen lyhentää huoltokautta, kun moottorikelkalla ei pääse liikkumaan. • Reittien liukkaus lisääntyy ja nostaa loukkaantumisriskiä. • Tarve säänsuojalle ja varusteiden kuivaamiselle sekä majoittumiselle tuvissa (verrattuna telttailuun) voi lisääntyä. • Vedenottopisteet voivat olla käyttökelvottomia: vettä ei ole, se on vähäistä ja/tai bakteerit ovat lisääntyneet. • Maastopalariski kasvaa ja se vaikuttanee tulentekopaikkojen sijoittelun, jotta vedenotto on lähellä, palokuorma maltillinen eikä korvaamattomille luontotyypeille aiheudu korostunutta riskiä.	Vastustaminen: Palvelut säilytetään vuoden 2025 tasolla	Palvelut säilytetään nykyisen kaltaisena ja ilmastonmuutoksen vaikutukset minimoidaan. Päiväretkeily-mahdollisuudet ovat hyvät ja Hetta-Pallas säilyy aloittelijoille sopivana vaellusreittinä. Investoinnit kohdentuvat nykyisen palvelutason ylläpitoon.	• Reittien ja rakenteiden kunnon seuranta • Aktiivinen huoltokorjaus reiteille ja rakenteille • Asiakaspalautteen hyödyntäminen palvelun laadun ylläpidossa
		Hyväksyminen: Palvelut ovat vähintään pienimmän toimivan tuotteen tasolla.	Palveluita kehitetään tai supistetaan reaktiivisesti tarpeiden mukaan. Reittiosuudet voivat olla kuluneita, tai niitä voidaan poistaa käytöstä, kuten myös taukopaikkoja. Huolto-toimenpiteet voivat viivästyä ja polttopuiden saannissa voi olla katkoksia. Investointipäätöksissä käytetään tarkkaa harkintaa.	• Viestinnälliset toimenpiteet: äkilliset ja pysyvät muutokset • Reittien ja rakenteiden kunnon seuranta • Yhteistyö huoltoyrittäjien kanssa
		Aktiivinen ohjaaminen: Palvelut vastaavat pitkän tähtäimen tarpeisiin.	Palvelut pohjautuvat kysyntään ja kysynnän ennusteiseen sekä tulevaisuuden liikkumismuotoihin. Suunnittelu pohjautuu valittujen palveluluonteiden palvelulupauksiin. Liikkumista rajoitetaan ajallisesti tai määrällisesti esim. tulvien aikana tai kulumisen ehkäisemiseksi. Muutokset taukopaikkasijoitteluun ja reittilinjauksiin ovat mahdollisia. Käytön kasvua ohjataan aktiivisesti. Investointipäätökset pohjautuvat kokonaissuunnitteluun pitkällä aikavälillä.	• Ilmastotulevaisuuksien huomioiminen suunnittelussa • Palveluvarustuskatalogi, joka sisältää vaihtoehtoja muuttuviin olosuhteisiin • Rullaava investointisuunnittelu ja budjetointi tavoitteita kohti • Turvallisuuden uudelleenmäärittely / riskiarvioinnin päivittäminen

Pallas–Yllästunturin kansallispuiston luontomatkailuskenaariot

Kansallispuiston luontomatkailuskenaarioilla pyritään hahmottamaan ilmastonmuutoksen huomioivaa, toivottavaa tulevaisuuden tilaa sekä ei toivottavaa, ns. kauhukuvaa tulevaisuudesta. Ne toimivat työkaluina, jotka auttavat varautumaan ja tekemään suojeluarvojen säilymistä ja matkailun kestävyttä tukevia päätöksiä muuttuvissa olosuhteissa.

Luontomatkailuskenaarioissa on otettu huomioon sidosryhmien keskuudessa tunnistetut matkailun muutosvoimat sekä Ilmatieteen laitoksen tuottamat ilmastotulevaisuudet. Lisäksi yhtenä näkökulmana on matkailun kestävyuden toteutuminen.

Lumisen ja sulan maan ajan luontomatkailuskenaariot 2050 on tuotettu matkailusuunnitelman sidosryhmätyöpajoissa.

Sulan maan ajan luontomatkailuskenaariot 2050 Pallas-Yllästunturin kansallispuistossa

Pohjoisen pitkä kesä

Kesäsesonki on pitkä, kuiva ja lämmin. Reitit on rakennettu kestävästi kulutusta viimeisimmillä menetelmillä. Kotimaan matkailun merkitys on kasvanut ja eteläisen Euroopan kuumat kesät houkuttelevat lisää matkailijoita pohjoiseen. Asiakskunta on sitoutunut kestävästi matkailuun ja käyttää mielellään oppaiden palveluita. Kesäsesonki on pidempi, mikä tasaa matkailijamääriä ja vähentää ruuhkia. Vetovoimaa lisäävät monipuoliset aktiviteetit ja aineettomat elämykset kuten viileys, valoisuus ja hiljaisuus sekä puhdas ilma ja vesistöt. Saavutettavuus on parantunut ja Euroopasta pääsee junalla perille asti. Alueen luontoarvot säilyvät, ja matkailu tukee paikallista taloutta tasapainoisesti ympäri vuoden.

Asiakkaat toimivat luonnossa vastuullisesti ja käyttävät palveluita. Matkailu työllistää ympärivuotisesti.

Kestävä matkailukäyttö

Kestävä kostea luontomatkailu

Kesäsesonki on pitkä ja lämmin, mutta kesäsateet ovat yleistyneet. Aiemmin Välimerelle suunnanneet lomailijat valitsevat Lapin lauhkean ilmaston ja puhtaan luonnon. Reitit on rakennettu kestävästi suuria asiakasmääriä ja lisääntyneitä sateita. Kulumista hallitaan ohjaamalla matkailijat merkityille reiteille. Matkailualueet ja kansallispuisto viestivät ja ohjaavat asiakkaita vastuullisuuteen yhteistuumiin. Kesäsateisiin pettyvät asiakkaat viihtyvät vaihtoehtoisissa sisäaktiviteeteissä. Maiseman pusikoituminen ja puurajan nousu harmittavat, mutta muutos ymmärretään ihmiskunnan aiheuttamaksi. Matkailu tukee paikallista taloutta hallitusti.

1. Kuiva ja hitaasti lämpenevä tulevaisuus

Polttaa, polttaa

Kesäsesonki on pitkä, kuiva ja tasaisen lämmin. Euroopan matkailijavirtojen siirtyessä pohjoisemmaksi matkailu on hallitsematonta massaturismia. Luonto on kuivaa ja retkeilyn kohdistuminen muutamien suosittuihin kohteisiin kuluttaa ympäristöä nopeasti. Maastopalovaroitusta on voimassa koko kesän ja useat palot heikentävät asiakasturvallisuutta ja kuormittavat pelastuslaitosta. Kaukaisimmat reitit ovat kestävyimättömiä ja rapistuneet, eikä kunnostukseen ole rahoitusta. Puskaparkit, -vessat ja roskaantumisen kuormittavat luontoa, vesistöt kuivuvat ja sinilevä rehottaa. Keinolumen varastointi vahingoittaa maastoa. Alueen matkailun maine heikkenee ja luontoon kohdistuva paine kasvaa hallitsemattomaksi.

Ilmastotulevaisuudet

2. Kosteanlämmen ja leutotalvinen

Hallitsematonta huumaa

Kesäsesonki on pitkä ja lämmin, mutta kesäsateet ovat yleistyneet. Arktisille alueille ominaiset piirteet, maisemat ja lajisto, ovat muuttuneet, mikä heikentää alueen vetovoimaa. Matkailijamäärät ovat kasvaneet entisestään ja suuri osa vierailijoista haluaa kokea Lapin kesän parhaat palat nopeasti ja omatoimisesti. Ohjeistus ei riitä estämään vastuuttomia toimintatapoja, ja luonto kuluu voimakkaasti. Luonnon kulumisen ja maiseman muutoksista johtuen vastuullinen matkailu hiipuu. Liikenteen lisääntyminen ja porokolarien yleistymisen tuovat uusia turvallisuusuhkia. Alueen matkailuelinkeino on jännittyneessä tilanteessa: lyhyellä aikavälillä massamatkailu tuo tuloja ja tukee ympärivuotisuutta, mutta pitkällä aikavälillä vetovoiman hiipuminen ja luontoarvojen menetys vaarantavat kestävyiden sekä elinkeinon jatkuvuuden.

Asiakkaat toimivat vastuuttomasti luonnossa ja retkeilevät omatoimisesti. Matkailu työllistää sesonki-luontoisesti.

Lumisen ajan luontomatkailuskenaariot 2050 Pallas-Yllästunturin kansallispuistossa

Pakkaspäiviä ja luontomatkailua

Talvi on lyhyempi ja vähälumisempi. Kansallispuiston reitit on suunniteltu eri olosuhteille ja vuodenajoille, ja niitä ylläpidetään yhteistyössä kuntien, yritysten ja yhteisöjen kanssa. Ääriolosuhteisiin on varauduttu, ja ajantasainen turvallisuustiedotus on arkipäivää. Matkailu jakautuu tasaisesti koko matkailualueella ja kansallispuiston eri kohteissa, mikä ehkäisee ruuhkia. Yritykset tarjoavat monipuolisia, sääolosuhteisiin mukautuvia ohjelmia ja hyödyntävät paikallisia oppaita. Pienten yrittäjien verkostot ja toimivat julkiset liikenneyhteydet tukevat ympärivuotista matkailua. Asiakkaat seuraavat ohjeistuksia, luottavat asiantuntijoihin ja ovat joustavia suunnitelmissaan. Talvikauden luontoelämykset säilyvät, lihasvoimin liikkuminen sekä vastuullisuus ovat alueen vetovoimatekijöitä.

Asiakkaat toimivat luonnossa vastuullisesti ja käyttävät palveluita. Matkailu työllistää ympärivuotisesti.

Kestävä matkailu-käyttö

Pimeää menoa

Talvet ovat leutoja ja kosteita, talvi tulee myöhemmin ja lumipeite on ohuempi. Sääolosuhteet haastavat perinteiset talviaktiviteetit alku- ja loppupalvesta. Niiden rinnalle on kehitetty uusia aktiviteetteja. Talviajan reittien pituudet ovat lyhyempiä, ja niiden aukioloa ja linjauksia joudutaan muokkaamaan. Matkailijoiden kirjo on monipuolistunut ja kaamosmatkailusta on tullut uusi trendi. Matkailijat haluavat saada enemmän irti yhdestä matkasta, saapuvat päästöttömillä kulkuneuvoilla ja viiptyvät pidempään. Paikalliset pienyrittäjät tarjoavat autenttisia "elä kuin paikallinen" -elämyksiä ja kehittävät uusia aktiviteetteja muuttuneisiin olosuhteisiin. Matkailun vetovoimatekijät eivät enää perustu tykkylumeen ja revontuliin. Matkailu tuo tasapainoisesti hyötyä paikallisille yhteisöille ympäri vuoden.

1. Kuiva ja hitaasti lämpenevä tulevaisuus

Ilmastotulevaisuudet

2. Kosteanlämmän ja leutotalvinen

Tallattu tunturi

Talvi on lyhyempi ja vähälumisempi. Markkinoinnin luomat odotukset eivät toteudu, ja pettyneet asiakkaat liikkuvat sääoloista riippumatta herkässä maastossa, mikä kiihdyttää kulumista. Motorisoitu liikkuminen lumella ja liikkumiseen tarkoitettujen uuden välineiden ruuhkauttavat alueita, lisäävät melua ja aiheuttavat konflikteja. Kokemattomat ja vastuuttomat matkailijat ottavat riskejä ja suunnittelevat retkiä puutteellisin tiedoin, mikä kasvattaa pelastustehtävien määrää. Suosituimmat kohteet ruuhkautuvat ja roskaantuvat. Resurssipula heikentää infran kunnossapitoa ja asiakasturvallisuutta. Halpamatkailu ja hallitsemattomat asiakasvirrat tuovat lisää painetta luontoon ja palveluihin. Talvikauden luontoarvot ja matkailun vetovoima heikentyvät, mikä vähentää alueen mainetta ja matkailutuloja pitkällä aikavälillä.

Asiakkaat toimivat vastuuttomasti luonnossa ja retkeilevät omatoimisesti. Matkailu työllistää sesonki-luontoisesti.

Talvikokemus hinnalla millä hyvänsä

Talvet ovat leutoja ja kosteita, talvi tulee myöhemmin ja lumipeite on ohuempi. Lämpötila saattaa nolann molemmiin puoliin aiheuttaen liukkaita ja heikentäen asiakasturvallisuutta. Tunturi-Lappia markkinoidaan edelleen talven ihmemaana, mikä synnyttää epärealistisia odotuksia. Suosituimpia kohteita joudutaan sulkemaan olosuhteiden vuoksi, mutta pettyneet asiakkaat eivät välitä kielloista. Se lisää turvattomia tilanteita ja ympäristön kulumista. Vastuuttomat yritykset hallitsevat matkailutarjontaa keskittyen nopeaan voitontavoitteluun ja jättäen paikalliset toimintamallit sekä sosiaalisen kestävyden huomioimatta. Majoitusten ympärivuotinen käyttöaste on heikentynyt ja uudet investoinnit ovat vähentyneet.

Luontomatkailun tavoitetilä 2050

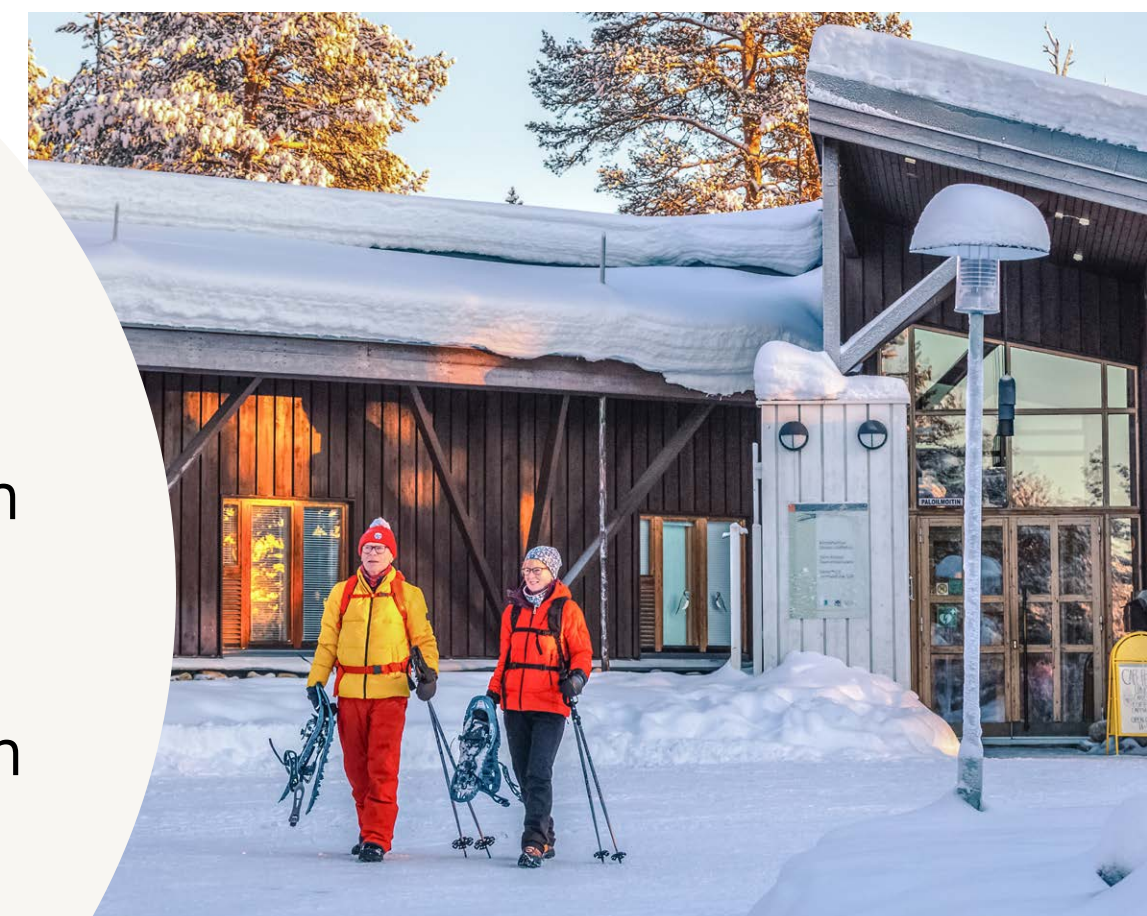
Vuonna 2050 Pallas-Yllästunturin kansallispuistoon tukeutuva virkistys- ja matkailukäyttö on kestävää eikä uhkaa luontoarvoja. Kansallispuiston käyttö ja hoito on ennakoivaa.

Kansallispuisto ja sitä ympäröivät matkailualueet tarjoavat ympärivuotisia, säästä ja sesongista riippumattomia elämyksiä, joissa luonnon hyvinvointivaikutukset, hiljaisuus ja puhtaus ovat keskiössä.

Kansallispuiston reitit ja rakenteet on suunniteltu kestämään ilmastonmuutoksen vaikutukset ja kasvavat kävijämäärät, samalla kun liikkuminen ohjataan tapahtumaan turvallisesti ja luontoarvoja kunnioittaen.

Luonnonoloiltaan herkimmät alueet on rauhoitettu liikkumiselta. Kansallispuiston palvelut ja tuotetarjonta sopeutuvat muuttuviin olosuhteisiin ja tukevat paikallista taloutta ja työllisyyttä. Myös suojelualueen ulkopuolinen matkailupotentiaali on kestävässä käytössä. Vastuullinen ja yhdenmukainen viestintä vahvistaa alueen ainutlaatuisuutta ja houkuttelevuutta sekä kestävää käyttöä.

Luontomatkailun tavoitetilä 2050 syntyi matkailusuunnitelman sidosryhmätilaisuuksien pohjalta. Matkailusuunnitelman tavoitteen mukaisesti yhteinen näkemys kestävästä matkailusta Pallas-yllästunturin kansallispuistossa auttaa sitoutumaan tavoitteen saavuttamiseen.

Pallas–Yllästunturin kansallispuiston sopeutumissuunnitelma matkailuun

Ilmastonmuutokseen ja muihin merkittäviin toimintaympäristön muutoksiin varautuminen ja sopeutuminen koskettaa kaikkia matkailutoimijoita. Tämän vuoksi osana matkailusuunnitteluun liittyviä työpajoja tuotettiin tavoitetilaa tukemaan oheinen **sopeutumissuunnitelma**, joka toteutuessaan auttaa aluetta pääsemään kohti tavoitetilaa. Suunnitelmassa esitetyt toimenpiteet ovat ehdotuksia, ja niiden tarkoitus on kannustaa kaikkia matkailualan toimijoita edistämään matkailun kestävyttä ja sopeutumaan ympäristön muutokseen.

Suunnitelman osa-alue	Toimenpide-ehdotus	MH	Kunnat	Matkailu-yritykset	Matkailun alue- ja kehitys-organisaatiot	Lapin matkailun ennakointi-klusteri	Tunturi-Lapin reiteistä vastaavat tahot	Paikallis-yhteisöt	Lapin pelastus-toimi
Ennakoiva suunnittelu	Ilmastonmuutostiedon jakaminen esimerkiksi matkailuyhteistyön uutiskirjeissä, webinaareissa, asiantuntijaluennoilla.	x	x						
	Ilmastonmuutokset hillintä ja ilmastoriskien arvioiminen omalle toiminnalle.	x	x	x	x		x	x	x
	Ilmastoriskien huomioiminen suojelualueilla, mm. hoidon ja käytön suunnittelussa.	x							
	Tunturi-Lapin matkailun muutosten ennakointi.	x				x			
Kestävä infrastruktuuri	Huomioidaan ilmastonmuutoksen tuomat vaikutukset infrastruktuurin rakentamisessa ja ylläpidossa (mm. valumavesien hallinta, lisääntynyt sadanta, ennakoiva kunnossapito).	x	x				x		
	Ilmastoviisas taukopaikka -käsikirjan hyödyntäminen retkeilyrakentamisessa.	x	x				x		
	Vaikutetaan julkisten liikenneyhteyksien kehittymiseen.		x		x				

Suunnitelman osa-alue	Toimenpide-ehdotus	MH	Kunnat	Matkailu-yritykset	Matkailun alue- ja kehitys-organisaatiot	Lapin matkailun ennakointi-klusteri	Tunturi-Lapin reiteistä vastaavat tahot	Paikallisyhteisöt	Lapin pelastus-toimi
Käytön ohjaus	Seurataan maastohavaintojen ja asiakaspalautteen avulla monikäyttöreittien toimivuutta.	x	x				x		
	Huolehditaan organisaation kyvystä huomioida sään ääriolosuhteiden yleistymisen myötä kasvava riski asiakasturvallisuudelle sekä toimintavalmiudesta mm. sulkea reitti. Tehdään yhteistyötä pelastustoimen kanssa.	x	x				x		
	Huomioidaan tulevaisuuden ilmasto-olosuhteet ja käyntimäärien muutos reitistösuunnitelmissa mm. linjaukset ja käyttöaika.	x	x				x		
Viestintä	Viestitään suojelualueen säännöistä ja vastuullisesta retkeilystä.	x		x	x				
	Pidetään yllä ja kehitetään monikanavaista ja tavoittavaa asiakasviestintää. Huomioidaan myös kansainvälisten asiakkaiden tarpeet (englanniksi).	x		x	x				
	Viestitään varautumisesta sääolosuhteisiin sekä reittien kunnosta monikanavaisesti.	x		x	x		x		x
	Viestitään yhdenmukaisesti vuodenajoista ja aktiviteeteistä todellisuutta vastaavasti, turvallisuus huomioiden ja kestävyttä edistäen. Laajennetaan talveen liittyvää kuvastoa ja lisätään kesäkuvastoa.	x		x	x				
Yritystoiminnan ohjaus	Kaikilla kansallispuistossa toimivilla yrityksillä on yhteistyösopimus.	x		x					
	Matkailun alueorganisaatiot osaavat ohjata omat yritysasiakkaansa Metsähallituksen sopimuksellisuuden piiriin tarpeen vaatiessa.				x				
	Etsitään ratkaisuja matkailupaineen purkamiseksi suojelualueelta sen ulkopuolelle.	x	x						
Resurssien turvaaminen	Etsitään aktiivisesti uusia rahoitusmahdollisuuksia ilmastonmuutoksen sopeutumiseen ja kestävän matkailun edistämiseen.	x	x	x	x			x	
Matkailupalvelujen sopeuttaminen	Lisätään lumiriippumattomien aktiviteettien tuotteistamista.			x	x				
	Suunnitellaan latu- ja talvipolkuverkoston sopeuttamista muuttuviin talviolosuhteisiin.	x	x				x		
Sidosryhmäyhteistyö	Tiivistetään säännöllistä keskustelua matkailutoimijoiden, viranomaisten ja paikallisyhteisöjen kesken.	x	x	x	x			x	x
Jatkuva seuranta ja kehittäminen	Seurataan sopeutumissuunnitelman toimivuutta suhteessa havaittaviin muutoksiin ja tämän pohjalta tehdään jatkuvaa kehitystyötä.	x	x	x	x				
	Määritellään kestävän käytön mittarit ja mahdollisiin ei toivottuihin muutoksiin reagoivat toimenpiteet osana Pallas-Yllästunturin HKS-työtä.	x							

Matkailupalvelut suojele- ja retkeilyalueilla

Yhteistyösopimukset ja maksut

Matkailutoiminta suojelealueilla edellyttää yhteistyösopimusta

Matkailun yhteistyösopimuksia on kahta tyyppiä.

Yhteistyösopimus, joka sisältää käyttöoikeuden luovutuksen

Sisältää retkeilyrakenteiden* käyttöoikeuden

Oikeuttaa liiketoiminnan harjoittamisen suojelealueella

Vuosittainen käyttömaksu perustuu asiakkaiden määrään

Viestinnällinen yhteistyösopimus

Ei sisällä retkeilyrakenteiden käyttöoikeutta

Oikeuttaa matkailuyrittäjän hyödyntämään suojelealueen brändiä

* Reitit, tulipaikat, käymälät, kodat, laavut, sillat, laiturit, autio- ja päivätyvat päiväkäytössä, varaus- ja vuokratuvat erillisellä maksulla.

Edistämässä kestävää matkailua

Sopimuskumppanina sitoudut toimimaan vastuullisesti ja kestävän matkailun periaatteiden mukaisesti.

Luonto- ja kulttuuriarvojen säilyminen

Ympäristön kuormituksen väheneminen

Paikallisten hyvinvointi ja matkailualueiden elinvoimaisuus

Matkailualueiden kestävä kehittyminen; viipymän pidentäminen ja kausivaihteluiden tasaaminen

Reilu yhteistyö alueen kehittäjien ja yritysten kanssa

Tasa-arvon ja esteettömyyden edistäminen

Kohteen arvojen ja palvelujen esiin nostaminen

Turvallisten matkailupalvelujen tuottaminen

Sopimuksella saa etuja

- Näkyvyyden Luontoon-palvelussa Visit Finlandin DataHubin kautta
- Kansallispuiston ja muiden kohteiden tunnusten käyttöoikeudet
Lisäksi oikeus myydä kansallispuistojen logotuotteita.
- Metsähallituksen kuvapankin käyttöoikeudet
- **Kestävä matkailu suojelealueilla -sähköinen koulutusaineisto**
Kestävän matkailun toimintaperiaatteet
Käytännön vinkkejä ja ohjeita kestävään matkailutoimintaan suojelealueella
- Tietoisku ja viestintää ajankohtaisista luontomatkailuun liittyvistä asioista

Miten mukaan?

[Lue lisää matkailuyhteistyöstä »](#)

Matkailutoiminta suojelualueiden ulkopuolisilla valtion mailla

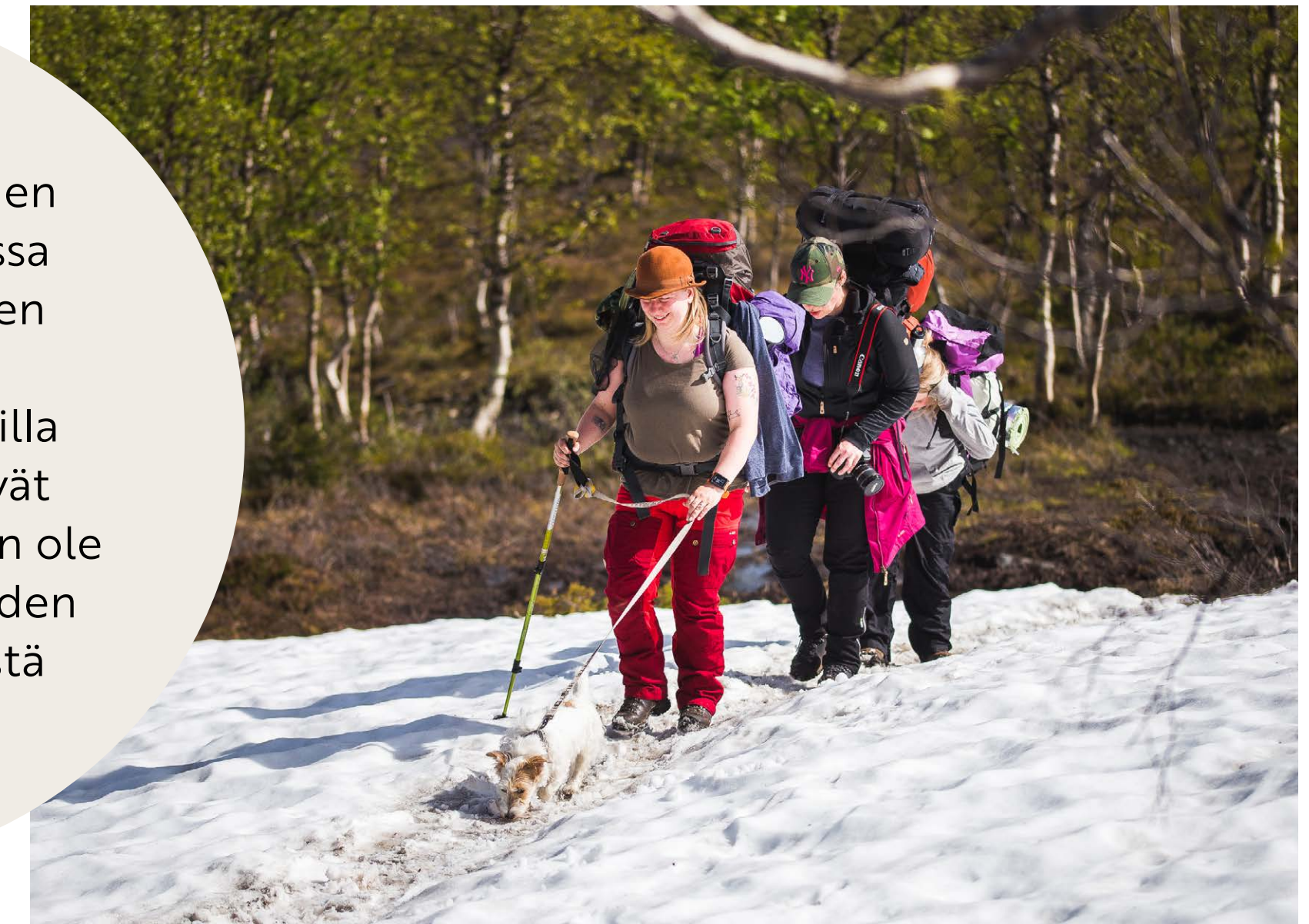
Pääosa Pallas–Yllästunturin kansallispuiston ulkopuolelle jäävästä matkailuliiketoiminnasta sekä moottorikelkka-, hiihto- ym. reiteistä sijaitsee valtion monikäyttömetsissä. Myös metsästys- ja kalastusmatkailu samoin kuin suuret liikunta- ja urheilutapahtumat kohdistuvat useimmiten monikäyttömetsiin.

Säännöllinen ja toistuva kaupallinen toiminta edellyttää yleensä aina sopimusta Metsähallituksen kanssa. Metsähallituksen ylläpitämien reittien ja rakenteiden ja valtion maiden käytöstä kaupallisessa toiminnassa tulee maksaa käyttökorvaus niin monikäyttömetsissä kuin suojelualueilla. Monikäyttömetsiin kohdistuvan kaupallisen toiminnan käyttöoikeussopimukset solmii Kiinteistökehitys, suojelualueisiin kohdistuvan mat-

kailutoiminnan sopimukset taas Luontopalvelut. Muiden kuin Metsähallituksen ylläpitämien reittien ja retkeilyrakenteiden käytöstä tulee sopia rakenteiden omistajien kanssa erikseen.

Monikäyttömetsiin tehdään käyttöoikeussopimuksia mm. koiravaljakko- ja porosafareista, hevosreiteistä sekä erilaisista taukopaikoista, laavuista ja varastoalueista. Sopimusten avulla huolehdi-

Yksityisten henkilöiden liikkuminen luonnossa on jokaisenoikeuksien nojalla Suomessa vapaata. Suojelualueilla jokaisenoikeudet eivät kuitenkaan sellaisenaan ole voimassa. Valtion maiden kaupallisesta käytöstä tulee aina sopia.

Kuva: Heikki Sulander

taan turvallisuudesta, minimoidaan haitat porotaloudelle, luontokohteille ja muulle maankäytölle sekä mahdollistetaan reittien huomioon ottaminen metsätalouden toimissa.

Metsähallituksen kaavoituksen tavoitteena on mahdollistaa luontoon ja luonnonvarojen kestäväan käyttöön perustuvien uusien liiketoimintojen ja palvelujen syntyä ja kasvua. Metsähallitus voi kaavoittaa

yhdessä kuntien kanssa aiemmin yleiskaavoittamattomia valtion alueita, tarkoittaa yleiskaavaa asemakaavalla tai hakea muutosta olemassa olevaan kaavoitukseen niin, että se sopii yrittäjän tarpeisiin.

Lue lisää:

Matkailupalvelut monikäyttömetsissä
(metsa.fi)

Tontit ja metsätilat Metsähallitukselta
(laatumaa.fi)

Kalastusmatkailu valtion vesillä

Puhdas ympäristö ja erinomaiset kalavedet tarjoavat niin omatoimikalastajalle kuin kalastusmatkailupalveluja tarjoaville yrittäjille erinomaiset puitteet.

Kalastusmatkailupalvelujen toteuttaminen edellyttää pääsääntöisesti kalastusoikeuden haltijan luvan. Yleiskalastusoikeudet eivät siis anna oikeutta liiketoiminnan harjoittamiselle.

Metsähallituksen Eräpalvelujen kalastusmatkailun yhteistyösopimus mahdollistaa kalastusmatkailuyritykselle liiketoiminnan sopimuksessa määritellyille Metsähallituksen hallinnoimille vesialueille sopimus- ja lupaehtojen mukaan.

Sopimuksella turvataan kalastusmatkailun kestävyys siten, että toiminta mitoitetaan ja sijoitetaan oikein.

Lue lisää yrittäjille suunnatusta osiosta (eraluvat.fi)

Kysy lisätietoja ja hae yhteistyökumppaniksi:
eraluvat@metsa.fi.

**Hyödynnätkö
liiketoiminnassa
myös valtion mailla
olevia retkeilyreittejä
tai -rakenteita?**

Jos kyllä, tarvitset kalastusmatkailusopimuksen lisäksi myös matkailun yhteistyösopimuksen. Pilkkiretkille tarvitset safariluvat.

**Kalastajan
eräetiketti**

(luontoon.fi)

Viestintä rakentaa mielikuvaa matkasta

Matka alkaa jo ennen varaamista – mielikuvissa. Markkinointiviestinä luo odotuksia ja ohjaa valintoja. Siksi matkailualalla viestinnällä on erityinen vastuu: se ei ainoastaan myy palvelua, vaan muokkaa käsityksiä kohteista ja kulttuureista sekä ohjaa toimimaan oikein. Kuvat ja visuaalisuus, sanat ja niiden sävy, tarina ja ja näkökulma vaikuttavat kaikki mielikuvan syntyyn. julkaisuista.

Rakenna mielikuvaa vastuullisesti:

Realistiset odotukset

Älä lupaa koskematonta luontoa tai "autenttista elämystä" ilman perusteita. Rehellinen viestintä ehkäisee pettymyksiä ja rakentaa luottamusta.

Paikallisuuden arvostus

Nosta esiin paikalliset toimijat, kulttuuri ja yhteisöt kunnioittavasti. Mielikuva ei saa perustua stereotypioihin tai yksipuolisiin esitystapoihin.

Kestävyiden näkyväksi tekeminen

Kerro konkreettisesti, miten yritys toimii vastuullisesti (esimerkiksi osallistuminen Sustainable Travel Finland -ohjelmaan). Vältä yleisiä ja todentamattomia vastuullisuuspauksia.

Matkailijan roolin sanoittaminen

Viestintä voi ohjata matkailijaa toimimaan vastuullisesti: kunnioittamaan luontoa, suosimaan paikallisia palveluita ja ja pidentämään viipymää.

Retkietiketti

Retkietiketti on tarkoitettu kaikille luonnossa liikkujille ja se ohjaa vastuulliseen retkeilyyn. Vastuullisen retkeilyn peruseriaatteen on kiteytetty viiteen kohtaan, jotta ne on nopeat omaksua.

Kansallispuistojen tarkemmat säännöt ja ohjeet löydät Retkietiketin sivulta (luontoon.fi)

Yhteistyöyritykset voivat ladata kuvapankista maksuttomia Retkietiketti-mainoksia usealla kielellä.

Vastuullinen somettaja

Huolehdi, että sosiaalisen median julkaisulla (sanaton ja sanallinen viesti) kannustat toimimaan oikein ja harkitset etukäteen julkaisun mahdollisia vaikutuksia esim. luontoon, ihmisten yksityisyyteen, turvallisuuteen jne.

↓
Tutustu Kestävä matkailu suojelualueilla -digioppaaseen
(storymaps.arcgis.com)

Sukella syvemmälle tietolähteisiin

Olemme koonnet sinulle listan aiheeseen liittyviä julkaisuja ja suositeltavaa luettavaa. Lisää luettavaa voit etsiä Metsähallituksen julkaisuista.

Pallas–Yllästunturin kansallispuiston

- [Luontomatkailusuunnitelma 2019 \(pdf 3.2 Mt\)](#)
- [Hoito- ja käyttösuunnitelma 2008 \(pdf 5.8 Mt\)](#)
- [Kävijätutkimus 2021 \(pdf 4.6 Mt\)](#) ja sen tiivistelmä (pdf 2.9 Mt)
- [Suojealueiden hoidon- ja käytön periaatteet 2025 \(pdf 9.9 Mt\)](#)

Digipalveluita

- [Suomen parhaat ulkoilu- ja luontokohteet \(luontoon.fi\)](#) ja Luontoon-sovellus
- [Lupamyyni ja tupavaraukset Eräluvat.fi](#)
- [Maksuton karttapalvelu Retkikartta.fi](#)
- [Metsähallituksen uutiskirjeiden tilaus \(metsa.fi\)](#)
- [Metsähallituksen kohteiden Käyntimäärätilanne \(metsa.fi\)](#)

Muita hyödyllisiä linkkejä

- [Pohjoisten luonnonsuojelualueiden ilmastotulevaisuudet -raportti \(pdf 4.3 Mt\)](#)
- [Ilmastomuutos Lapissa – tietoja Lapin ilmasto- ja energiastrategiaan \(helda.helsinki.fi\)](#)
- [Sitra Tulevaisuuden tekijän työkalupakki \(sitra.fi\)](#)

Matkailusuunnitelman työstäminen

Pallas–Yllästunturin kansallispuiston ilmastoviisas matkailusuunnitelma toteutettiin osana Interreg Aurora -rahoitteista Climate change communication and adaptation in Arctic protected areas -hanketta (interregaurora.eu) yhteistyössä Metsähallituksen CLAP-hankkeen kanssa (metsa.fi).

Matkailusuunnitelman valmistelussa ja toteutuksessa on hyödynnetty US National Park Servicen Planning for Changing Climate -opasta (nps.gov) ja sovellettu sen ilmastonmuutokseen sopeutumisen menetelmää. Ilmatieteen laitoksen tuottamaa Pohjoisten luonnonsuojelualueiden ilmastotulevaisuudet -raporttia on käytetty ilmastotulevaisuustiedon esittämiseen.

Matkailusuunnitelman lähteinä on käytetty myös Suojelualueiden hoidon- ja käytön periaatteita (Metsähallitus) sekä Pallas-Yllästunturin kansallispuistoa koskevia julkaisuja (Metsähallitus). Tietoa on kerätty myös Tilastopalvelu Rudolfista, Lapin pelastuslaitokselta, Visit Leviltä, sekä Enontekiön, Kittilän, Kolarin ja Muonion kunnilta.

ISBN 978-952-377-163-5 (pdf) Metsähallitus, Helsinki, 2026 julkaisut.metsa.fi